

KSENIA MAŁGORZATA OLKOWSKA

Szczecin

ANGIELSKIE ZAPOŻYCZENIA FONETYCZNE I GRAFICZNE W POLSZCZYŹNIE OGÓLNEJ PRZEŁOMU XX I XXI WIEKU

Za początek okresu oddziaływania języka angielskiego na polszczyznę zwykło się uznawać wiek XIX. Takie założenie przyjmuje m.in. H. Rybicka¹ czy E. Sękowska. Ta ostatnia pisze: „Wpływy angielskie na język polski datują się od połowy XIX wieku. W *Słowniku wileńskim* zanotowano 180 wyrazów pochodzenia angielskiego, w *Słowniku warszawskim* – ok. 250”². Można jednakże wskazać wzrost wpływów języka angielskiego na polszczyznę już od końca XVIII wieku, co podkreśla E. Mańczak-Wohlfeld, która zaznacza:

pierwsze anglicyzmy pojawiły się w XVIII-wiecznej pracy Miarczyńskiego pt. *Geografia czyli opisanie naturalne, historyczne i praktyczne krajów i narodów we czterech częściach się zawierające*. [...] Pomijając nazwy geograficzne, łatwo obliczyć, że do przełomu XVIII i XIX w. znanych było dwadzieścia jeden wyrazów pochodzenia angielskiego; pięć występujących u Siarczyńskiego, czternaście zaświadczonych u Lindego, dwa odkryte przez Pełowskiego³.

¹ Por.: H. Rybicka, *Losy wyrazów obcych w języku polskim*, Warszawa 1976, s. 28.

² E. Sękowska, *Funkcjonowanie nowszych zapożyczeń angielskich we współczesnej polszczyźnie. Wybrane zagadnienia*, „Poradnik Językowy” 1993, z. 5, s. 242.

³ E. Mańczak-Wohlfeld, *Tendencje rozwojowe współczesnych zapożyczeń angielskich w języku polskim*, Kraków 1995, s. 24–30. Dalszej analizie wpływów angielskich w polszczyźnie XIX w. dokonuje m.in. B. Walczak, który szacuje liczbę anglicyzmów do początku XIX w. na oko-

Wiek XX przynosi stopniowy wzrost liczby anglicyzmów – związane jest to z nasileniem stosunków gospodarczo-handlowych z Anglią oraz ze Stanami Zjednoczonymi. E. Mańczak-Wohlfeld zauważa:

W okresie międzywojennym związki polsko-brytyjskie, podobnie jak i polsko-amerykańskie, ulegają ożywieniu ze względu na powstanie marynarki wojennej i floty handlowej, rozwój sportu, turystyki oraz nawiązanie bliższych stosunków. Stąd począwszy od tego okresu datuje się coraz większy wpływ słownictwa angielskiego na język polski. Kontakty te osiągnęły swój rozkwit po II wojnie światowej i trwają po dzień dzisiejszy. Po II wojnie światowej emigracyjny rząd Rzeczypospolitej Polskiej jako swą siedzibę obrał Londyn. Również w Wielkiej Brytanii znalazła schronienie duża część emigracji powojennej, w tym z okresu wprowadzenia stanu wojennego w Polsce⁴.

Przedstawione fakty, wraz z ogólnościowym trendem upowszechniania się języka angielskiego i wzrostem jego roli w różnych dziedzinach życia i nauki, zaowocowały odnotowaniem w polszczyźnie ponad 700 anglicyzmów do 1961 roku, natomiast do 1992 ich liczbę szacowano na ok. 1600⁵.

Panujące powszechnie przekonanie o rosnącej roli języka angielskiego (w skali ogólnościowej) stało się inspiracją do napisania niniejszego artykułu na temat fonetycznych i graficznych mechanizmów przyswajania zapożyczeń angielskich w polszczyźnie przełomu XX i XXI wieku. Za podstawę analizy uznano takie anglicyzmy, które zostały poświadczone w *Wielkim słowniku wyrazów obcych*⁶ (846 jednostek) i *Uniwersalnym słowniku języka polskiego*⁷ (32 jednostki), a nie zostały jeszcze odnotowane przez *Słownik wyrazów obcych*⁸

ło czterdzieści, jak również podkreśla rolę H. Sienkiewicza w procesie przyjmowania zapożyczeń angielskich do polszczyzny drugiej połowy XIX w. Por.: B. Walczak, *Z problematyki wpływów angielskich w polszczyźnie drugiej połowy XIX wieku (rola Henryka Sienkiewicza w recepcji anglicyzmów)*, „Slavia Occidentalis” 1997, t. 54, s. 123–131.

⁴ E. Mańczak-Wohlfeld, *Analiza dekompozycyjna zapożyczeń angielskich w języku polskim*, ZNUJ Prace Językoznawcze, z. 235, Kraków 1992, s. 11.

⁵ Dane te przytoczone za: E. Mańczak-Wohlfeld, *Uwagi o wpływie języka angielskiego na polszczyznę końca XX w.*, „Język Polski” 1993, LXXIII, s. 279.

⁶ *Wielki słownik wyrazów obcych*, pod red. M. Bańki, Warszawa 2003 (skrót: WSWO).

⁷ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red. S. Dubisza, t. 1–4, Warszawa 2003 (skrót: USJP).

⁸ *Słownik wyrazów obcych*, pod red. E. Sobola, Warszawa 1995 (skrót: SWO).

z 1995 roku oraz *Słownik języka polskiego*⁹ M. Szymczaka z 1993 roku. Tak wyznaczona cezura czasowa pozwoliła zawęzić ekscerpcję materiału do zapożyczeń fonetycznych i graficznych, które stanowią grupę 299 wyrazów¹⁰. Należy jednocześnie zaznaczyć, że liczba znaczeń niesionych przez dany leksem nie wpływa na liczbę jednostek uwzględnionych przy podziale ze względu na mechanizm przyswajania. Zaprezentowany poniżej materiał leksykalny poszerzony został o takie anglicyzmy, które w polszczyźnie sprzed 1995 roku występowały jako zapożyczenia cytatowe, w najnowszej polszczyźnie zaś funkcjonują jako zasymilowane z językiem-biorcą adaptacje fonetyczne lub graficzne. Tę grupę leksemów opatruje się (*) umieszczoną za wyrazem. W związku z powyższym materiał składa się z 324 jednostek leksykalnych. Wymowę angielskich leksemów zweryfikowano z *Longman Pronunciation Dictionary* J. Wellsa¹¹, który to słownik rejestruje zarówno wymowę brytyjską (tzw. *Received Pronunciation – RP*), jak i amerykańską (tzw. *General American – Gen. Am.*) i uznaje oba typy za równorzędne, zgodnie w ogólnymi ustaleniami.

Analiza procesów adaptacyjnych zapożyczeń angielskich do języka polskiego odbędzie się na podstawie propozycji W. Cyrana¹² i E. Mańczak-Wohlfeld¹³. Wśród mechanizmów fonetyczno-graficznych W. Cyran wyróżnił następujące typy:

- a) zapożyczenia fonetyczne (przejmowanie wyrazów drogą słuchową na zasadzie naśladowania ich brzmienia w języku źródłowym);
- b) zapożyczenia graficzne (przy zachowaniu obcej pisowni, wyrazy odczytywane są wedle polskich zasad, co wiąże się z ich przejmowaniem za pośrednictwem pisma);

⁹ *Słownik języka polskiego*, pod. red. M. Szymczaka, t. 1–3, Warszawa 1993, wyd. VIII (skrót: SJP).

¹⁰ Ponadto, wybrany materiał zweryfikowano z *Trzaski, Everta, Michalskiego encyklopedycznym słownikiem wyrazów obcych*, pod red. S. Lama, Warszawa 1939 oraz słownikiem zapożyczeń angielskich zarejestrowanych w *Dykcjonarzu* M. Amszejewicza, a sporządzonym przez E. Skorupską-Raczyńską: E. Skorupska-Raczyńska, *Anglicyzmy w Dykcjonarzu Michała Amszejewicza*, „*Studia Językoznawcze*” 2000, t. 6 *Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny*, s. 203–223.

¹¹ J. Wells, *Longman Pronunciation Dictionary*, Pearson Education Longman 2000.

¹² W. Cyran, *Mechanizm zapożyczania wyrazów w języku polskim*, „*Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*” 1974, t. XX, s. 23–37.

¹³ E. Mańczak-Wohlfeld, *Tendencje rozwojowe...*

- c) zapożyczenia fonetyczno-graficzne (wyrazy zachowują obce brzmienie częściowo, zaś częściowo pozostaje obcy zapis, który jest odczytywany po polsku)¹⁴.

Na ogólną liczbę 324 anglicyzmów badanych w tym artykule zapożyczenia fonetyczne stanowią 125 jedn. leks., graficzne – 145 jedn. leks., zaś fonetyczno-graficzne – 54 jedn. leks. Zapożyczenia fonetyczne i graficzne są drugą co do liczebności grupą obok pożyczek cytatowych. Szczegółowa analiza leksemów w wyodrębnionych przez W. Cyrana grupach będzie wzorowana na analizie dokonanej przez E. Mańczak-Wohlfeld, która dotyczy m.in. adaptacji fonologicznej i graficznej współczesnych zapożyczeń angielskich¹⁵.

Adaptacje fonetyczne samogłoskowe

Różnice fonologiczne między językiem polskim a angielskim szczególnie wyraziście zaznaczają się w przypadku fonemów samogłoskowych – wyróżniamy ich siedem w języku polskim, ale już dwanaście w angielskim¹⁶. Wpływa to na uproszczenie w wymowie Polaków angielskich fonemów samogłoskowych, ponieważ dochodzi do tzw. identyfikacji zbieżnej. Dla przykładu angielskim fonemom /ʌ/, /æ/ oraz /ə/ może odpowiadać fonem /a/, co uwidacznia się w leksemach, takich jak: *drag* środ. młodz. ‘narkotyk’ <ang. *drug*> (USJP I, s. 689); *ekspat* środ. ‘człowiek, który opuścił ojczyznę, aby pracować zagranicą, zwykle menedżer lub wysokiej klasy specjalista’ <ang. *expat* ‘emigrant’> (s. 323) oraz *czapati* kulin. ‘płaski placek zwykle pszenny, pieczony na blasze z ciasta bez zaczynu drożdżowego, jedzony jako chleb w Indiach’ <ang. *chapatti*, z *childi capati*> (s. 239).

Dodatkowo, w obrębie samogłosek język angielski wyróżnia głoski długie i krótkie, w polszczyźnie zaś zjawisko iloczasu nie występuje. Fonemy te muszą więc zostać zastąpione obecnymi w systemie języka polskiego fonemami bliskimi jakościowo, czyli:

¹⁴ W. Cyran, *Mechanizm zapożyczania...*, s. 23–37.

¹⁵ E. Mańczak-Wohlfeld, *Tendencje rozwojowe...*

¹⁶ Przedstawiona w niniejszym artykule krótka charakterystyka fonologiczna samogłosek i spółgłosek w języku polskim i angielskim oparta została głównie na analizie dokonanej przez E. Mańczak-Wohlfeld, *Tendencje rozwojowe...*, s. 48–53.

- angielski długi fonem i → polski fonem i, np.: *biper 1* ‘najprostsze urządzenie przywoławcze, które sygnałem dźwiękowym daje znać użytkownikowi, że jest poszukiwany i musi zadzwonić do centrali, aby odebrać wiadomość, prototyp pagera’ <ang. *beeper*> (s. 161), czy *retriwer** ‘pies myśliwski średniej wielkości, mocno zbudowany, o włosie prostym lub lekko falującym, mający naturalną zdolność aportowania’ <ang., od *retrieve* aportować> (s. 1091);
- angielski długi fonem u → polski fonem u, co ilustrują m.in. leksemy: *kumin 2* kulin. ‘ziarna tej rośliny wykorzystywane jako przyprawa, m.in. w kuchni arabskiej, hinduskiej i meksykańskiej’ <ang. *cumin*> (s. 708), bądź *kwadрупol* fiz. ‘układ dwóch dipoli równych co do wielkości, lecz przeciwnie skierowanych’ <ang. *quadrupole*, od łac. *quadruplico* ‘powiększam w czwórnasób’> (s. 713);
- angielski długi fonem o → polski fonem o, co potwierdzają przykłady: *edytorial* środ. ‘artykuł wstępny w gazecie; wstępniak’ <ang. *editorial*> (s. 314) lub *morfing* inform. ‘w grafice komputerowej: płynne przejście jednego obrazu w drugi’ <ang. *morphing*> (s. 848);
- angielski długi fonem a → polski fonem a, np.: *amisz 1* amisz ‘protestancka wspólnota religijna wywodząca się z ruchu anabaptystów, założona w XVII w. przez szwajcarskiego biskupa mennonitów Jacoba Ammana, uznająca Biblię rozumianą dosłownie za podstawę wiary, hołdująca surowemu życiu w zgodzie z naturą i tradycją, głosząca pacyfizm i szczególny szacunek dla pracy’ <ang. *amish*, od nazwiska *J. Amman*, biskup szwajcarski> (s. 55), czy *ćapati* kulin. ‘płaski placek zwykle pszenny, pieczony na blasze z ciasta bez zaczynu drożdżowego, jedzony jako chleb w Indiach’ <ang. *chapatti*, z childi *capati*> (s. 239).

Język angielski dysponuje również dyftongami, których brak w języku polskim. Skutkuje to realizacją dyftongów /ei/ oraz /ai/ połączeniami /ej/, /aj/ w języku polskim, jak w przytoczonych poniżej jednostkach: *bejsbol** ‘gra rozgrywana między dwoma drużynami piłką odbijaną drewnianym kijem; w czasie lotu piłki gracz musi obieć określone miejsca na boisku i zdobyć punkt’ <ang. *baseball*> (s. 141); *drajwer** ‘program komputerowy sterujący konkretnym urządzeniem, np. monitorem, klawiaturą lub drukarką; sterownik’ <ang. *driver*> (s. 291); *fajter* środ. ‘bokser wykazujący na ringu inicjatywę, zaczepny, ofensywny’ <ang. *fighter* ‘uczestnik walki’> (s. 388); *skejt* ‘osoba jeżdżąca na deskorolce, zwłaszcza

cza nosząca przy tym luźne bluzy z kapturami i szerokie spodnie z obniżonym krokiem oraz słuchająca hip-hopu; skater' <ang. *skate*> (s. 1151).

Szczególnie wyraźnie zjawisko zastępowania głoski występującej w języku-dawcy polskim fonemem zaznacza się w odniesieniu do dyftongów /ou/, /au/ czy /əu/, które są obce polskiemu systemowi fonetycznemu i zastąpione przez fonemy /u/ lub /o/, np.: *buldering* sport. 'wspinaczka na niskie (do ok. pięciu metrów), ale bardzo trudne skałki, zwykle bez asekuracji' <ang. *bouldering*, od *boulder* 'głaz'> (s. 181); *dyskont* 'duży sklep sprzedający towary po obniżonych cenach' <ang. *discount*> (s. 303); *homofobia* socjol. 'nieracjonalna niechęć do homoseksualizmu i homoseksualistów' <ang. *homophobia*> (USJPI, s. 1158).

Skutek nieprawidłowego rozpoznania dźwięku mowy można odnaleźć w leksemach, takich jak: *dubleton* karc. 'dwie karty w jednym kolorze' <ang. *doubleton*> (s. 294) czy *kanioning* 'wyczynowe pokonywanie głębokich kanionów, wodospadów i rwących strumieni za pomocą lin alpinistycznych, bez użycia pontonów czy kajaków' <ang. *canyoning*> (s. 594).

Przedstawione procesy adaptacyjne samogłosek nie wykluczają jednak możliwości zachowania brzmienia oryginału w stopniu, na jaki pozwala system języka polskiego. Przyjęcie założenia, że w procesie przejmowania obcych leksemów mamy do czynienia raczej z substytucją fonologiczną niż z przeniesieniem fonologicznym, nie wyklucza bowiem prawidłowej identyfikacji fonemów przez użytkowników języka-biorcy. Dowodzi to zarówno obycia z warstwą brzmieniową jednostek o angielskiej proveniencji, posiadania świadomości co do odmienności systemów fonologicznych obu języków oraz dążenia do jak najwierniejszego oddania zasad obcej wymowy. Za przykład może posłużyć realizacja kolejnych angielskich fonemów samogłoskowych dokonująca się przez oddanie ich możliwie najbliższymi polskimi fonemami, co ma charakter stosunkowo regularny:

- angielski fonem /i/ (realizowany jako /i/), np.: *bodiczek* sport. 'w hokeju: dozwolony podczas walki o krążek atak biodrem lub ramionami na przeciwnika' <ang. *body-check*> (s. 167);
- angielski fonem /o/ (realizowany jako /o/), np.: *ekson* genet. 'odcinek genu zawierający DNA, kodujący informację o sekwencji nukleotydów w RNA, otoczony odcinkami niekodującymi – intronami' <ang. *exon*, od *expressed* 'wyrażony, wypowiedziany'> (s. 323);

- angielski fonem /e/ (realizowany jako /ɛ/), np.: *progresywizm* ‘wyznawanie postępowych ideałów i wprowadzenie ich w życie; postępowość’ <ang. *progressivism*> (s. 1022).

Adaptacje fonetyczne spółgłoskowe

O ile angielskie fonemy samogłoskowe niejednokrotnie muszą być oddane w wymowie polskiej w sposób uproszczony, o tyle odwrotna sytuacja ma miejsce w przypadku fonemów spółgłoskowych. W polszczyźnie oddawane są one w sposób bardziej złożony, gdyż język polski posiada o dziesięć fonemów spółgłoskowych więcej niż język angielski (w stosunku 34 do 24). Jako że angielskie fonemy spółgłoskowe w większości mają odpowiedniki w języku polskim, obserwuje się stosunkowo niewielką liczbę zmian adaptacyjnych w procesie przyjmowania zapożyczeń, można zatem mówić o tzw. identyfikacji prostej. Za przykłady niech posłużą następujące anglicyzmy: *czat* / srod. ‘rozmowa za pośrednictwem Internetu, czasem z udziałem osoby publicznej, polegająca na pisaniu komunikatów, które są natychmiast widoczne na monitorze komputera rozmówcy’ <ang. *chat* ‘pogawędka’> (s. 237); *fanzin* / srod. ‘gazetka poświęcona np. niezależnej scenie muzycznej lub problematyce ekologicznej, początkowo funkcjonująca w środowiskach związanych z ruchem punk, obecnie należąca do szerszego obiegu pism alternatywnych; zin’ <ang. *fanzine*, skr. od *fan magazine* ‘pismo fanów’> (s. 376); *grawiton* / fiz. ‘kwant pola grawitacyjnego – hipotetyczna cząstka przenosząca oddziaływania grawitacyjne’ <ang. *graviton*; *gravit-* od *gravitation*, → grawitacja> (s. 464); *impakt* / astron. ‘zderzenie meteoroidu, planetoidy lub komety z innym ciałem kosmicznym, zwłaszcza z Ziemią’ <ang. *impact* ‘zderzenie’> (s. 533); *kraker* / srod. ‘osoba włamująca się do systemów komputerowych w celu np. niszczenia lub kradzieży danych’ <ang. *cracker*, od *crack* ‘złamać (np. szyfr)’> (s. 223); *piksel* / 1 elektron. ‘w procesie cyfrowego przetwarzania obrazów: element obrazu, reprezentowany przez wartość liczbową określającą poziom jasności tego elementu’ <ang. *pixel*, od *picture element*> (s. 973); *piksel* / 2 inform. ‘pojedynczy, najmniejszy element wyświetlany na ekranie monitora komputera’ <ang. *pixel*, od *picture element*> (s. 973); *ruter* / inform. ‘aktywne urządzenie w sieci komputerowej, decydujące, jaką drogą mają być przesyłane dane’ <ang. *router*> (s. 1107).

Wśród niektórych spółgłoskowych zapożyczeń fonetycznych można zauważyć skłonność użytkowników polszczyzny do wymawiania form zmiękczonej,

mimo iż w języku dawcy nie pojawiają się one w danym leksemie, np.: *gańdża* lub *gandzia* środ. ‘inaczej → marihuana’ <ang. *ganja*, od hindi *ganja*> (s. 434); *ćatni* kulin. ‘typowy dla kuchni indyjskiej mus z warzyw i owoców, z rodzynkami, cebulą, czosnkiem i octem, musztardą itp., używany np. jako przyprawa do mięs’ <ang., z childi *catni*> (s. 239); *singiel 1** ‘mała płyta winylowa z nagraniem jednego utworu na każdej stronie albo płyta kompaktowa z jakimś przebojem, zawierająca dodatkowo także inne utwory lub inne wersje tego przeboju’ <ang. *singel* ‘pojedynczy’> (s. 1148); *singiel 2** karc. ‘jedyna karta w danym kolorze utrzymana przy rozdaniu; singleton’ <ang. *singel* ‘pojedynczy’> (s. 1148); *singiel 3** sport. ‘w tenisie, tenisie stołowym, w badmintonie: mecz między dwoma graczami; gra pojedyncza’ <ang. *singel* ‘pojedynczy’> (s. 1148); *singiel 4** ‘człowiek samotny, mieszkający w pojedynkę’ <ang. *singel* ‘pojedynczy’> (s. 1148).

Niekiedy konieczność dostosowania angielskiej fonetyki do polskiego systemu fonologicznego skutkuje potrzebą wprowadzenia substytutu danego fonemu, jak ma to miejsce w przypadku fonemu /θ/, którego sposób artykulacji jest obcy polskiemu systemowi¹⁷. Wśród najnowszych zapożyczeń wspomnianego typu znajdują się m.in.: *dyteizm* ‘wiara w dwu bogów lub w Boga dwupostaciowego’ <ang. *ditheism*, → dy-, → teizm> (s. 307); *helmint** zool., med. ‘robak pasożytniczy z grupy płazińców, obleńców lub pierścienic’ <ang. *helminth*, fr. *helminthe*, z gr. *helmins helmintnthos* ‘robak’> (s. 486); *talzen*//*tauzen* ‘tysiąc złotych’ <ang. *thousand*, niem. *Tausend*> (USJP IV, s. 31).

Zapożyczenie graficzne

Pożyczki graficzne (145 przykładów) są to przeważnie leksemy, których zapis nie odbiega znacząco od wymowy oryginału¹⁸, a odczytane według zasad polskiej fonetyki zachowują podobny (bądź tożsamy) wydźwięk, czego dowodzą następujące przykłady: *blender* ‘szklane naczynie do przyrządzania koktajli z wi-

¹⁷ Dźwięk /θ/ w ogóle rzadko występuje w systemach fonetycznych; obecnie można go zidentyfikować np. w języku greckim.

¹⁸ W związku z powyższym część tych leksemów mogłaby być uznana za cytaty, jednakże na potrzeby niniejszego opracowania przyporządkowano je do grupy zapożyczeń graficznych, kierując się wskazówkami umieszczonymi w słownikach (brak adnotacji odnośnie ich wymowy z zachowaniem postaci graficznej oryginału wpłynął na umieszczenie wyrazu w wyżej wymienionej kategorii).

rującymi nożykami w dolnej jego części’ <ang.> (s. 165); *dominant* ekol. ‘gatunek przeważający ilościowo nad innymi gatunkami w zespole organizmów lub osobnik zajmujący najwyższe miejsce w hierarchii stada’ <ang.> (s. 286); *grant* ‘subwencja przeznaczona na projekt badawczy dotyczący konkretnego problemu naukowego, przyznawana w drodze konkursu’ <ang.> (s. 462), *host* inform. ‘komputer podłączony do Internetu, oferujący usługi wielu użytkownikom’ <ang. ‘gospodarz’> (s. 514); *monokini* ‘damski kostium plażowy składający się z samych majtek’ <ang., → mono- + -kini, od → bikini, na skutek błędnego potraktowania sylaby *bi* jako członu *bi-* ‘podwójny’> (s. 842); *rafting* sport. ‘spływanie na pontonie górskimi rzekami’ <ang.> (s. 1056); *sampling* muz. ‘technika tworzenia utworów muzycznych z zapisanych w postaci cyfrowej próbek dźwięków (sampli), przekształconych i połączonych w samplerze’ <ang.> (s. 1121), i in.

Mimo że zapożyczenia graficzne winny być odczytywane według zasad polskiej wymowy, w przypadku geminat znanych polszczyźnie obserwuje się zjawisko niepodważania spółgłosek i wymawiania tak, jak w języku angielskim, czyli w postaci pojedynczych dźwięków, np.: *banner* ‘reklama jakiejś firmy, umieszczana w postaci paska na stronie internetowej; także reklama umieszczana np. na budynkach lub zawieszana między nimi’ <ang. *banner* dosł. ‘chorągiew, transparent’> (s. 137); *billing* ‘komputerowa rejestracja połączeń telefonicznych; także wydruk dla abonenta zawierający zestawienie wszystkich połączeń telefonicznych z danego aparatu wraz z czasem ich trwania i opłatą za nie’ <ang.> (s. 156); *labelling* socjol. ‘nadawanie jakiejś osobie jednoznacznych, zwykle silnie piętnujących określeń opartych na nieuzasadnionych stereotypach, w rezultacie czego zaczyna ona zachowywać się w sposób zgodny z przypisaną jej etykietą; naznaczanie, stygmatyzacja’ <ang. *labelling* ‘etykietowanie’> (s. 719); *mobbing* ‘stosowanie różnych form przemocy psychicznej, zwłaszcza w miejscu pracy, mające na celu wyizolowanie kogoś ze środowiska, poniżenie lub wymuszenie jakichś zachowań’ <ang. od *mob* ‘tłum, tłuszcza’, od łac. *mobile vulgus*> (s. 835); *skimming* ‘przestępstwo polegające na kopiowaniu pasków magnetycznych i podrabianiu kart płatniczych’ <ang.> (s. 1152); *trekking* ‘piesza wyprawa turystyczna w egzotyczny, trudny i niedostępny region’ <ang. *trekking*, z hol. *trekken* ‘ciągnąć, posuwać się’, *trek* ‘wędrowka, podróż’ (zwłaszcza tzw. Wielki Trek – przymusowa wędrowka Burów w głąb interioru Afryki Płd. pod wpływem ekspansji państwa Zulusów i naporu osadników brytyjskich)> (s. 1278); *zapping* I ‘nawyk bezustannego zmieniania kanałów telewizyjnych za pomocą pilota w poszukiwaniu interesujących programów; także zmiana kanału tele-

wizyjnego na inny w momencie rozpoczęcia nadawania reklam' <ang.> (s. 1341); *zapping 2* 'zatrzymanie nagrywania filmu w magnetowidzie za pomocą pilota w trakcie emisji bloku reklamowego' <ang.> (s. 1341). W przypadkach tego typu przykładów wymowa geminat nie jest wyczuwalna, gdyż decydującą rolę odgrywa tu, z jednej strony – dążność do skrótu, czyli zasada ekonomii języka, z drugiej – tendencja do utrzymania zasad wymowy angielskiej, gdzie geminaty w ogóle nie występują.

Zapożyczenia fonetyczno-graficzne

W niektórych przypadkach część wyrazu zachowuje postać graficzną oryginału, druga część zapisywana jest według brzmienia – są to pożyczki fonetyczno-graficzne (54 przykłady). Na podstawie badanego materiału można stwierdzić, że niejednokrotnie dzieje się tak w wypadku wyrazów, w których jeden człon zdaje się być lepiej przyswojony polszczyźnie (zwłaszcza jeśli pierwotnie wywodził się z greki, łaciny lub występował już wcześniej w połączeniu z innymi wyrazami), np.: *biofeedback* 'biologiczne sprzężenie zwrotne, metoda praktykowana m.in. w leczeniu arytmii lub astmy polegająca na stosowaniu aparatury umożliwiającej pacjentowi obserwację własnego organizmu lub np. rytmu serca, dzięki czemu uczy się on je kontrolować' <ang.> (158); *hydrospeed* sport. 'rodzaj sportu ekstremalnego, spływanie górskimi rzekami na niewielkiej, plastikowej desce' <ang.> (s. 522); *psychodelik* 'lek lub narkotyk wywołujący stany euforii i halucynacje' <ang. *psychedelic*> (s. 1038); *uniseks* 'styl ubierania się, czesania, norma zachowań seksualnych itp. jednakowe dla kobiet i mężczyzn' <ang. *uni-sex*> (s. 1302) i in.

Analiza znaczeniowa

Wprowadzanie wyrazów obcych do języka polskiego, a następnie poddawanie ich szeregom procesów adaptacyjnych, motywowane jest przede wszystkim koniecznością nazywania i opisywania nowych realiów. Zapożyczane jednostki będą zatem zasiłały różne pola semantyczne¹⁹. Zapożyczenia fonetyczne naj-

¹⁹ Prezentowana analiza znaczeniowa nie obejmuje najnowszych wariantów fonetycznych i graficznych leksemów wprowadzonych do 1995 r. – nie zostały one uwzględnione, gdyż nie wpływają na zmianę znaczenia.

liczniej zasilają grupy: komputery (13 jedn. leks.), wiedza medyczna (13 jedn. leks.), sport (12 jedn. leks.) oraz muzyka (10 jedn. leks.). Anglicyzmy fonetyczne najczęściej dotyczą zjawisk z życia codziennego czy pojawiających się często w środkach masowego przekazu, do jakich należą radio i telewizja, a w XXI wieku (w coraz większym stopniu) – Internet.

Wśród angielskich adaptacji fonetycznych z zakresu medycyny i genetyki dominują m.in. nazwy stosunkowo szeroko rozpowszechnionych określeń leków czy środków farmakologicznych, jak: *kanabinol* ‘substancja uzależniająca, zawarta w przetworach konopi indyjskich, np. w haszyszu i marihuanie’ <ang. *cannabinol* od łac. *cannabid* ‘konopie’> (s. 592); *metadon* ‘narkotyczny lek przeciwbólowy o właściwościach zbliżonych do morfiny, stosowany przy ciężkich bólach różnego typu, a także w leczeniu uzależnienia od morfiny lub heroiny’ <ang. *methadone*> (s. 812); *prozak* farm. ‘lek psychotropowy, stosowany m.in. w leczeniu depresji’ <amer. nazwa firmowa *Prozac*> (s. 1033); *spazmolytk* farm. ‘lek działający rozkurczająco na mięśnie gładkie; lek rozkurczający’ <ang. *spasmolytic*> (USJP III, s. 1314), *spid* środ. ‘narkotyczny środek pobudzający, np. amfetamina’ <ang. *speed* ‘prędkość’> (s. 1170). Równie często występują nazwy kojarzone z niektórymi schorzeniami, zabiegami i terapiami: *anorektyk* ‘mężczyzna chory na anoreksję’ <ang. *anorectic*> (s. 72); *bajpas 1* med. ‘fragment naczynia krwionośnego lub rurka z tworzywa sztucznego, wszczepione pacjentowi w celu skierowania przez nie przepływu krwi z pominięciem niedrożnego fragmentu tętnicy, rzadziej żyły; pomost naczyniowy’ <ang. *by-pass*, dosł. ‘obejście’> (s. 186) lub *bajpas 2* med. ‘operacja chirurgiczna polegająca na wszczepieniu pacjentowi takiego naczynia lub rurki’ <ang. *by-pass*, dosł. ‘obejście’> (s. 186); *koferdam 1* med. ‘cienki arkusz naturalnej gumy lateksowej, używany do izolacji zębów podczas zabiegów dentystycznych’ <ang. *cofferdam*, niem. *kofferdam*> (s. 639).

Mimo iż w nazwach z zakresu informatyki i komputerów zdają się dominować zapożyczenia cytatowe, i tu odnajdujemy zapożyczenia fonetyczne, jak np.: *haker* ‘osoba włamująca się do sieci komputerowych’ <ang. *hacker*> (s. 472); *hartlej* inform. ‘jednostka ilości informacji’ <ang. *hartley*> (s. 479); *spamer* inform. ‘osoba rozsyłająca spam’ <ang. *spammer*> (s. 1167); *wortal* inform. ‘portal internetowy wyspecjalizowany w określonej tematyce lub zorientowany na określonych użytkowników’ <ang. *vortal*, od *vertical portal* ‘portal pionowy’> (s. 1336).

Terminologia sportowa zasilana anglicyzmami fonetycznymi odnosi się do nazw dyscyplin, techniki gry czy zawodników, np.: *forsing 1* karc. ‘w brydżu: odzywka w licytacji niepozwalająca partnerowi na spasowanie’ <ang. *forcing*, dosł. ‘zmuszanie’> (s. 410); *okser* sport. ‘w jeździectwie: szeroka przeszkoda składająca się z dwóch drągów zawieszonych na jednakowej wysokości’ <ang. *oxer*> (s. 920); *paraglajd* ‘inaczej → paralotnia’ <ang. *paraglide*, od *parachute* ‘spadochron’ + *glide* ‘ślizgać się’> (s. 939); *paraglajding* ‘inaczej → paralotniarstwo’ <ang. *paragliding*> (s. 939); *piwot* sport. ‘w koszykówce: dozwolony przepisami obrót zawodnika trzymającego w rękach piłkę, podczas którego jedna ze stóp nie odrywa się od parkietu’ <ang. *pivot*> (s. 979); *skrecz 2* sport. ‘w tenisie: poddanie meczu bez walki; krecz’ <ang. *scratch*> (s. 1154).

Z kolei przykładami z zakresu muzyki mogą być: *didżej* ‘osoba, która prezentuje muzykę rozrywkową w dyskotecce, programie radiowym lub telewizyjnym; disc jockey, dyskdżokej (skrót: DJ)’ <od skr. ang. *d(isc)j(oockey)*, czytanego ‘di dżej’>; *dżingiel 2* pot. ‘przerwywnik muzyczny w audycjach radiowych lub telewizyjnych albo między nagranyymi na płycie utworami’ <ang. *jingle*> (s. 310); *klip* środ. ‘inaczej → teledysk’ <ang. *clip*> (s. 633); *sampel* ‘dźwięk zapisany w postaci cyfrowej, przekształcany w samplerze i używany do tworzenia muzyki’ <ang. *sample*> (s. 1120); *szantymen* ‘osoba śpiewająca szanty’ <ang. *shanty man* lub *chanty man*> (s. 1211).

Na uwagę zasługują również zapożyczenia fonetyczne z zakresu religii, okultyzmu i magii (dziewięć z trzydziestu sześciu nazw). Są to głównie nazwy doktryn religijnych, zakończone angielskim sufiksem *-ism*, który w polszczyźnie przyjął formę *-izm/-yzm*, np.: *adwentyzm* ‘doktryna religijna adwentystów, nawiązująca do doktryny ewangelickiej czasów apostoelskich’ <ang. *adventism*, fr. *adventisme*, niem. *Adventismus*>; *doketyzm* rel. ‘pogląd głoszący, że Jezus miał ciało tylko pozorne, a więc nie doświadczył męki i śmierci na krzyżu, wyznawany przez gnostyków, manichejczyków, bogomiłów i katarów’ <ang. *doce-tism*, od gr. *dókēsis* ‘przypuszczenie, pozór, zjawisko’> (s. 284); *manaizm* ‘wiara w mana, rozpowszechniona wśród ludów Oceanii’ <ang. *manaism*> (s. 779); *pejotyzm* ‘synkretyczna religia Indian północnoamerykańskich powstała w końcu XIX w., łącząca obrzędowość tradycyjnych religii plemiennych (np. rytualne zażywanie pejotlu) z elementami chrześcijaństwa, integrująca społeczność indiańską i przystosowująca ją do nowych warunków, określana też jako ruch adaptacji’ <ang. *peyotism*, od *peyote*, → pejotl> (s. 957); *wisznuizm* rel. ‘nurt w hinduizmie

uznający Wisznu za najwyższego boga, propagujący pełne miłości uwielbienie i oddanie się bogu – bhakti’ <ang. *Vishnuism*, od *Vishnu*, → Wisznu> (s. 1331).

Obok zapożyczeń fonetycznych również zapożyczenia graficzne licznie występują wśród nazw związanych z komputerami (24 jedn. leks.), muzyką (14 jedn. leks.), medycyną (12 jedn. leks.), sportem (11 jedn. leks.) czy pożywieniem (11 jedn. leks.). Należy jeszcze raz podkreślić, że w zdecydowanej większości zapożyczenia graficzne charakteryzuje niemalże tożsamość pisowni i wymowy, co może tłumaczyć dużą liczbę tego typu zapożyczeń, przy jednoczesnym braku wykluczenia dobrej znajomości języka angielskiego. Za przykład mogą posłużyć leksemy z zakresu informatyki i komputerów: *blog* ‘dziennik prowadzony przez internautę na stronach WWW’ <ang., od *web log* ‘zapis w sieci’> (s. 166); *demo 1* ‘o programie komputerowym, kasecie, płycie z nagraniem: mający charakter demonstracyjny, pokazowy’ <ang.> (s. 257) lub *demo 2* ‘wersja demonstracyjna programu komputerowego, kasety, płyty z nagraniem’ <ang.> (s. 257); *kerning* inform. ‘modyfikacja odległości pomiędzy poszczególnymi znakami tekstu w celu uzyskania tekstu składającego się z optycznie równoodległych znaków, wykonywana przez edytor tekstu lub program do DTP’ <ang.> (s. 621); *link* inform. ‘w dokumentach elektronicznych, zwłaszcza na stronach internetowych: fragment tekstu (zwykle zaznaczony innym kolorem i podkreślony) lub rysunek, odsyłający do innej części tego samego dokumentu lub do innego dokumentu; odsyłacz’ <ang. ‘połączenie, powiązanie’> (s. 748); *palm-top* ‘niewielki, przenośny komputer osobisty, mieszczący się w dłoni, zwykle o ograniczonych funkcjach’ <ang., od *palm* ‘dłoń’ + *top* ‘wierzch’> (s. 929); *reset* inform. ‘ponowne, awaryjne uruchomienie systemu operacyjnego komputera bez wyłączania go z sieci; także klawisz umożliwiający wykonanie tej operacji’ <ang.> (s. 1088); *spam* inform. ‘niepożądana informacja, najczęściej reklama, czasami propaganda, wysyłana za pośrednictwem poczty elektronicznej lub grup dyskusyjnych do wielu odbiorców’ <ang.> (s. 1166). Globalny charakter sieci internetowej i dążenie do unifikacji nazewnictwa programów komputerowych sprzyja powstawaniu i rozprzestrzenianiu się leksemów o pisowni i wymowie możliwie łatwej do odwzorowania w różnych językach bez zbytecznego zniekształcania formy oryginału.

W polu muzyka zapożyczenia graficzne odnoszą się do ogólnych zjawisk w świecie muzyki (jak trendy czy wykonawcy poszczególnych nurtów), np.: *ambient* muz. ‘styl w muzyce elektronicznej, reprezentowany przez utwory pozbawione rytmu i zwykle tekstów, zawierające szумы i inne nietypowe dźwię-

ki, czasem także wariacyjne powtórzenia krótkich i prostych fraz muzycznych' <ang.> (s. 51); *gangsta* muz. 'odmiana muzyki rap, charakteryzująca się tekstami piosenek pełnymi przemocy, o tematyce przestępczej' <ang.-amer. dosł. 'gangster'> (s. 434); *pogo* muz. 'taniec polegający na rytmicznym podskakiwaniu w miejscu z rękami przy ciele, tańczony na koncertach muzyki rockowej, a zwłaszcza punkowej' <ang., od *pogo stick* 'zabawka do skakania w postaci kija ze sprężyną oraz z uchwytyami na ręce i podpórkami na stopy'> (s. 991); *sampler* muz. 'elektroniczny instrument muzyczny, umożliwiający cyfrowy zapis dowolnego dźwięku (sampla), a następnie posługiwanie się nim jak tradycyjnym dźwiękiem muzycznym, a więc zmianę jego głośności, wysokości, łączenie z innymi dźwiękami itp.' <ang.> (s. 1121).

W terminologii medycznej zapożyczenia graficzne przedostają się do języka polskiego za pomocą publikacji o charakterze naukowym i popularnonaukowym oraz różnych druków. Do najnowszych zapożyczeń należą wyrazy: *donor 2* biol. 'organizm będący dawcą materiału genetycznego' <ang. ze st.-fr. *doneur*, z łac. *donator*, od łac. 'daje'> (s. 287); *implant* med. 'proteza jakiegoś narządu lub jego części wszczepiana do organizmu; wszczep' <ang.> (s. 535); *prion* med. 'czynnik chorobotwórczy zbudowany prawdopodobnie z samego, bardzo odpornego na działanie temperatury białka, przenoszący niektóre choroby ośrodkowego układu nerwowego, m.in. chorobę Creutzfeldta-Jacoba' <skr. ang. *proteinaceous infectious particle* 'białkowy czynnik zakaźny'> (s. 1017); *stent* med. 'dziurkowana rurka, wykonana zwykle ze szlachetnej stali, wszczepiana do naczynia krwionośnego podczas zabiegu angioplastyki i zapobiegająca ponownemu zwężeniu się naczynia' <od nazwiska *Ch. Stent*, 1807–1885, dentyista ang.> (s. 1178).

Najnowsze zapożyczenia graficzne dotyczące sportu koncentrują się zarówno wokół dyscyplin, jak i typów ćwiczeń czy techniki gry oraz sprzętu sportowego, np.: *enduro 1* sport. 'dwudniowy rajd motocyklowy rozgrywany w trudnym terenie i na drogach publicznych, podczas którego zawodnicy (i maszyny) poddawani są różnym próbom' <ang. od *endurance* 'wytrzymałość'> (s. 345); *enduro 2* 'motocykl przystosowany do jazdy terenowej' <ang. od *endurance* 'wytrzymałość'> (s. 345); *fitness* 'ćwiczenia, często wykonywane na specjalnych przyrządach i pod kierunkiem instruktora w klubie, poprawiające kondycję fizyczną i modelujące ciało' <ang.> (s. 396); *flipper* pot. 'automat do gry, w której grający ma za zadanie jak najdłużej zatrzymać w labiryncie poruszającą się w nim kulę i zdobyć jak największą liczbę punktów' <ang. *flipper*> (s. 401); *flop III 1* sport. 'skok wzwyż, podczas którego zawodnik pokonuje poprzeczkę w pozycji na ple-

cach' <ang.> (s. 402); *pit stop* sport. 'w wyścigach samochodowych, zwłaszcza w wyścigach Formuły 1: kilkusekundowa przerwa na zatankowanie paliwa i zmianę opon' <ang.> (s. 979); *roller* 'wrotka, w której kółka umieszczone są w jednym rzędzie jedno za drugim; rolka, łyżworolka' <ang.> (s. 1102); *step II* 'odmiana aerobiku polegająca na rytmicznym wchodzeniu w takt muzyki na niewysoki, poziomy podest leżący na ziemi' <ang. *step (aerobic)*> (s. 1178).

W dziedzinie pożywienia (11 jedn. leks.) zwracają uwagę leksemy odzwierciedlające obecne tendencje na rynku usług gastronomicznych i spożywczych. Swoją obecność zaznaczają m.in. wyrazy odnoszące się do nazw związanych z barami typu *fast-food*, ale widoczna jest także skłonność do poszerzania kulinarnych upodobań poprzez wprowadzanie nazw dotąd mało znanych przypraw, napojów czy potraw, np.: *burger* 'płaski, okrągły kotlet z mielonego mięsa wołowego (rzadziej z mielonej ryby lub rozdrobnionych warzyw), smażony lub grillowany, podawany najczęściej w bułce' <ang., skr. od *hamburger* → *hamburger*> (s. 183); *dip* kulin. 'gęsty, zimny sos na bazie jogurtu, śmietany, majonezu lub twarożku, podawany jako dodatek do potraw z grilla lub z krakersami, chipsami albo warzywami pociętymi w słupki lub rozdzielonymi na części, które można w tym sosie maczać' <ang.> (s. 280); *long drink* 'koktajl z alkoholu zmieszanego z wodą sodową, sokiem owocowym lub tonikiem, podawany w dużej, wysokiej szklance' <ang.> (s. 756); *stilton* kulin. 'twardy ser podpuszczkowy porośnięty pleśnią, o niebieskich żyłkach i pomarszczonej skórce, wyrabiany z pełnego mleka krowiego' <ang. od n.m. *Stilton*, gdzie był pierwotnie sprzedawany> (s. 1180).

Zachodzące we współczesnym świecie przemiany w dziedzinie ekonomii i gospodarki, poprzez otwarcia rynków różnych krajów, sprzyjają przenikaniu do języka polskiego zapożyczeń graficznych z zakresu ekonomii (10 jedn. leks.) oraz handlu i usług (8 jedn. leks.), np.: *developer* 'osoba lub firma, która inwestuje w budowę domów na sprzedaż' <ang. *developer*> (s. 269); *fixing* ekon. 'ustalenie na giełdzie kursu papierów wartościowych obowiązującego we wszystkich transakcjach zawieranych na danej sesji; także faza sesji giełdy, kiedy kalkulowane są takie transakcyjne kursy' <ang., od *fix* 'ustalać'> (s. 397); *hostel 1* 'dom dla osób przewlekle chorych, niepełnosprawnych lub uzależnionych, którego mieszkańcy tworzą społeczność, znajdującą się pod opieką terapeutów lub innych specjalistów' <ang.-amer.> (s. 514), czy *hostel 2* 'hotel o niższym standardzie; schronisko' <ang.> (s. 514); *limit order* ekon. 'na giełdzie: rodzaj zlecenia, w którym inwestor deklaruje, że chce kupić papiery wartościowe nie drożej lub sprzedać

nie taniej niż za podaną cenę; zlecenie z limitem' <ang.> (s. 746); *non profit* 'o instytucji: pracujący nie dla zysku' <ang.> (s. 883); *stop limit* ekon. 'na giełdzie rodzaj zlecenia, które powoduje kupno lub sprzedaż papierów wartościowych, jeżeli ich cena przekroczyła poziom ustalony przez inwestora' <ang.> (s. 1181); *telebanking* 'usługa bankowa umożliwiająca klientowi dokonywanie pewnych operacji na swoim koncie lub sprawdzanie jego stanu przez telefon' <ang., skr. od *telephone banking* 'bankowość telefoniczna'> (s. 1241).

Przedstawiona analiza zapożyczeń fonetycznych (125 jedn. leks.), graficznych (145 jedn. leks.) i fonetyczno-graficznych (54 jedn. leks.), które weszły do polszczyzny ogólnej na przełomie XX i XXI wieku (razem 324 leksemy), stanowi między innymi odzwierciedlenie przemian zachodzących w świecie zewnętrznym. Z analizy mechanizmów adaptacyjnych daje się zauważyć równowagę między zapożyczeniami przyjmowanymi drogą słuchową a za pośrednictwem pisma. Zapożyczenia te możemy traktować jako stadium adaptacji badanych leksemów do polskiego systemu językowego.

Wśród zapożyczeń fonetycznych do najważniejszych zjawisk zachodzących w trakcie przyjmowania anglicyzmów można zaliczyć:

- uproszczenia w oddawaniu angielskich samogłosek (tzw. identyfikacja zbieżna), np. angielskie /ə/ oraz /e/ oddane przez polskie /ɛ/, jak w poniższych przykładach: *dżingel* 2 pot. 'przerywnik muzyczny w audycjach radiowych lub telewizyjnych albo między nagrany na płycie utworami' <ang. *jingle*> (s. 310) oraz *strecz* 'bardzo rozciągliwy materiał wykonany z lycry' <ang. *stretch*> (s. 1182);
- zastępowanie długich samogłosek angielskich ich krótkimi, polskimi „odpowiednikami”, np.: *diler* 1* 'osoba lub firma prowadząca sprzedaż produktów określonej firmy we własnym imieniu i na własny rachunek' <ang. *dealer*> (s. 243); *supermen** 'mężczyzna o nadzwyczajnych cechach fizycznych i umysłowych, o silnym charakterze, odnoszący sukces i mający duże powodzenie u kobiet' <ang. *superman*> (s. 1193); *kwashiorkor* med. 'choroba spowodowana niedoborem pełnowartościowego białka w pożywieniu, występująca powszechnie wśród ubogiej ludności Azji, Afryki i Ameryki Południowej, zwłaszcza u małych dzieci; niedożywienie tropikalne' <ang. *kwashiorkor*, z języka mieszkańców Ghany> (s. 715);
- konieczność dokonywania uproszczeń w trakcie realizacji dyftongów ze względu na ich niewystępowanie w polszczyźnie (zwłaszcza w odniesieniu do dyftongów /əu/, /au/ czy /ou/), np.: *kodon* genet. 'sekwencja

- trzech kolejnych nukleotydów w łańcuchu DNA, wyznaczająca przyłączenie określonego aminokwasu przy biosyntezie białka; triplet' <ang. *codon*> (s. 639); *kola** 'inaczej → coca-cola' <skr. ang. *Coca-Cola*> (s. 218);
- sporadyczne, nieprawidłowe rozpoznanie fonemów samogłoskowych, np.: *selskin* 1 'skóra futerkowa z foki, ufarbowana na czarno' <ang. *sealskin*> (s. 1136);
 - dążenie, jeśli jest to tylko możliwe, do oddawania samogłosek angielskich przez ich najbliższe polskie „odpowiedniki” (w szczególności angielskich fonemów /i/, /ɒ/, /e/, /ʌ/), np.: *dżingiel* 1 pot. 'sygnał dźwiękowy stacji radiowej lub telewizyjnej' <ang. *jingle*> (s. 310); *estopel* praw. 'zasada, według której państwo nie może zanegować istnienia faktów lub praw, jeśli uprzednio wyciągnęło z nich korzyści' <ang. *estoppel*> (USJP I, s. 853); *pank* 2* 'inaczej → punk rock' <ang. *punk*> (s. 1044);
 - stosunkowo niewielką liczbę zmian adaptacyjnych w procesie zapożyczania fonemów spółgłoskowych (tzw. identyfikacja prosta), np.: *akrosom* biol. 'czapczkowaty twór pokrywający przednią część główki plemnika, zawierający substancje ułatwiające przenikanie plemnika do komórki jajowej' <ang., fr. *acrosome*, *acro-* od gr. *akros* 'skrajny', -some, → som> (s. 30); *czip** pot. 'miniaturowy układ scalony, będący np. częścią komputera lub karty telefonicznej' <ang. *chip*> (s. 207); *tranking* telekom. 'automatyczny rozdział kanałów radiowych pomiędzy użytkowników radiotelefonów zgłaszających chęć rozmowy' <ang. *trunking*> (s. 1271); *miks* 3 muz. 'w subkulturze hip-hopu: utwór muzyczny tworzony przez didżeja lub muzyka poprzez elektroniczne łączenie różnych elementów muzycznych i efektów pozamuzycznych w samplerze' <ang. *mix* 'mieszać, łączyć'> (s. 825);
 - tendencję do zmiękczeń niektórych fonemów spółgłoskowych, mimo że w języku angielskim są one twarde, np.: *ćapati* kulin. 'płaski placek zwykle pszenny, pieczony na blasze z ciasta bez zaczynu drożdżowego, jedzony jako chleb w Indiach' <ang. *chapatti*, z childi *capati*> (s. 239); *dżingiel* 1 pot. 'sygnał dźwiękowy stacji radiowej lub telewizyjnej' <ang. *jingle*> (s. 310);
 - czasem wprowadza się substytut danego fonemu, jak w przypadku /θ/, obcego polskiemu systemowi fonetycznemu, np.: *metadon* 'narkotyczny lek przeciwbólowy o właściwościach zbliżonych do morfiny, stosowany przy ciężkich bólach różnego typu, a także w leczeniu uzależ-

nienia od morfiny lub heroiny’ <ang. *methadone*> (s. 812); *taczeryzm* polit. ‘liberalna polityka ekonomiczna ograniczająca zakres ingerencji państwa w gospodarkę, połączona z rygorystyczną kontrolą wydatków publicznych i redukcją wydatków socjalnych’ <ang. *thatcherism*, od nazwiska *M. Thatcher*, premier Wielkiej Brytanii w latach 1979–1990> (s. 1258).

W odniesieniu do zapożyczeń graficznych obserwuje się:

- przewagę leksemów, których wymowa w języku polskim nie odbiega znacząco od angielskiego wzorca, np.: *login* inform. ‘identyfikator użytkownika podawany podczas rozpoczynania pracy z systemem komputerowym’ <ang.> (s. 754); *performer* ‘artysta uprawiający performance’ <ang.> (s. 963); *rendering* ‘tworzenie realistycznych obrazów komputerowych poprzez przekształcanie trójwymiarowych modeli brył’ <ang.> (s. 1081); *spot* ‘krótki film reklamowy, pokazywany w telewizji w przerwach między innymi programami; także krótka reklama radiowa’ <ang. *spot (advertising)*> (s. 1172);
- ograniczone stosowanie geminat, np.: *killer 2* pot. ‘film lub gra komputerowa, w której dominującym elementem akcji jest zabijanie’ <ang. *killer* ‘zabójca’> (s. 624); *rattan* ‘giętkie łodygi południowoazjatyckiej pnącej palmy rotang, używane do wyrobu mebli’ <ang. *rattan*, z mal. *rotan*> (s. 1061).

Wśród zapożyczeń fonetyczno-graficznych dominują wyrazy, których elementy słowotwórcze są od dawna zdomowione w polszczyźnie, np.: *fitness klub* ‘klub, w którym na specjalnych przyrządach uprawia się fitness’ <ang. *fitness club*> (s. 396); *mikroport* ‘mikrofon bezprzewodowy, z którego sygnał dźwiękowy przekazywany jest drogą radiową’ <ang. *microport*> (s. 824); *psychothriller* ‘odmiana thrillera, którego tematem jest dramatyczny konflikt wynikający z choroby lub dewiacji psychicznej głównego bohatera; thriller psychologiczny’ <ang.> (s. 1040).

Stale rosnąca rola języka angielskiego w świecie wpływa na częstotliwość używania i popularyzacji zwrotów anglojęzycznych w mediach, sferze rozrywki, w biznesie czy nauce. Konieczność nazywania nowych realiów społecznych, ekonomicznych, kulturowych czy politycznych wiąże się niejednokrotnie z potrzebą wprowadzenia obcych jednostek leksykalnych. Ponieważ język angielski pretenduje do miana języka wiodącego w kontaktach międzynarodowych, nie dziwi fakt, iż wiele zapożyczeń wykazuje angielską proveniencję.

Wykaz skrótów*

<i>amer.</i> – amerykański	<i>jęz.</i> – językoznawstwo, językoznawczy
<i>anat.</i> – anatomia, anatomiczny	<i>karc.</i> – karciany
<i>ang.</i> – angielski	<i>kosmet.</i> – kosmatyka, kosmetyczny
<i>ar.</i> – arabski	<i>książk.</i> – książkowy
<i>arch.</i> – archaizm, archaiczny	<i>kulin.</i> – kulinaria
<i>archit.</i> – architektura	<i>lit.</i> – literaturoznawstwo, literacki
<i>astron.</i> – astronautyka, astronautyczny	<i>lotn.</i> – lotnictwo, lotniczy
<i>biochem.</i> – biochemia, biochemiczny	<i>lac.</i> – łaciński
<i>biol.</i> – biologia, biologiczny	<i>mat.</i> – matematyka, matematyczny
<i>biznes.</i> – biznesmeński, (dotyczący tzw. sfery biznesu)	<i>med.</i> – medycyna, medyczny
<i>chem.</i> – chemia, chemiczny	<i>młodz.</i> – młodzieżowy
<i>dosł.</i> – dosłownie	<i>mors.</i> – morski (przemysł, żegluga)
<i>ekol.</i> – ekologia	<i>muz.</i> – muzykologia, muzyka, muzykologiczny, muzyczny
<i>ekon.</i> – ekonomia, ekonomiczny	<i>n.-lac.</i> – nowołaciński
<i>elektron.</i> – elektronika, elektroniczny	<i>niem.</i> – niemiecki
<i>farm.</i> – farmacja	<i>okult.</i> – okultyzm
<i>film.</i> – filmoznawstwo, filmowy	<i>p.-lac.</i> – późnolaciński
<i>filoz.</i> – filozofia, filozoficzny	<i>poligr.</i> – poligrafia
<i>fizjol.</i> – fizjologia, fizjologiczny	<i>polit.</i> – politologia, polityka, politologiczny, polityczny
<i>fot.</i> – fotografia	<i>pot.</i> – potoczny, potocznie
<i>fr.</i> – francuski	<i>praw.</i> – prawo, prawniczy
<i>genet.</i> – genetyka, genetyczny	<i>przen.</i> – przerośny, przerośnie
<i>geol.</i> – geologia, geologiczny	<i>psychol.</i> – psychologia, psychologiczny
<i>gr.</i> – grecki	<i>rel.</i> – religioznawstwo, religia, religioznawczy, religijny
<i>hand.</i> – handel, handlowy	<i>roln.</i> – rolnictwo, rolniczy
<i>hol.</i> – holenderski	<i>skr.</i> – skrót, skrótowo
<i>indiań.</i> – indiański	<i>socjol.</i> – socjologia, socjologiczny
<i>inform.</i> – informatyka, informatyczny	<i>sport.</i> – sport, sportowy
<i>irl.</i> – irlandzki	<i>st.</i> – staro- (w nazwach języków)

* Za Uniwersalnym słownikiem języka polskiego.

szt. – sztuka

środ. – środowiskowy, środowiskowo

środ. – środowiskowy, środowiskowo

techn. – technologia, technika, techniczny

telekom. – telekomunikacja

urz. – urzędowy

wet. – weterynaria, weterynaryjny

wł. – włoski

włók. – włókiennictwo (włókienniczy) i przemysł odzieżowy

wojsk. – wojskowość, wojskowy

zool. – zoologia, zoologiczny

zwycz. – nazwa zwyczajowa

Załącznik 1

[Etymologia ujęta w nawias < > pochodzi z *Wielkiego słownika wyrazów obcych* pod red. M. Bańki wydanego w Warszawie w 2003 roku, z którego strony podaje się w nawiasie () za etymologią. Niekiedy przykłady zapożyczeń angielskich i ich etymologia pochodzą z *Uniwersalnego słownika języka polskiego* pod red. S. Dubisza wydanego w Warszawie w 2003 roku. Sytuacja taka ma miejsce, gdy zapożyczenie nie zostało odnotowane w *Wielkim słowniku...*, co zaznacza się w nawiasie () skrótem USJP, cyfra rzymska wskazuje na tom, a cyfra arabska – stronę.]

[Niedawno wprowadzone warianty fonetyczne i graficzne leksemów przejętych do 1995 roku opatruje się gwiazdką (*) umieszczoną za wyrazem.]

ZAPOŻYCZENIA FONETYCZNE (125 jedn.)

adwentyzm ‘doktryna religijna adwentystów, nawiązująca do doktryny ewangelickiej czasów apostoelskich <ang. *adventism*, fr. *adventisme*, niem. *Adventismus*> (s. 14);

akrosom biol. ‘zapeczkowaty twór pokrywający przednią część główki plemnika, zawierający substancje ułatwiające przenikanie plemnika do komórki jajowej’ <ang., fr. *acrosome*, *acro-* od gr. *akros* ‘skrajny’, *-some*, → *som*> (s. 30);

amisz 1 amisze ‘protestancka wspólnota religijna wywodząca się z ruchu anabaptystów, założona w XVII w. przez szwajcarskiego biskupa mennonitów Jacoba Ammana, uznająca Biblię rozumianą dosłownie za podstawę wiary, hołdująca surowemu życiu w zgodzie z naturą i tradycją, głosząca pacyfizm i szczególny szacunek dla pracy’ <ang. *amish*, od nazwiska *J. Amman*, biskup szwajcarski> (s. 55); *amisz 2* ‘członek tej grupy’ <ang. *amish*, od nazwiska *J. Amman*, biskup szwajcarski> (s. 55);

anorektyk ‘mężczyzna chory na anoreksję’ <ang. *anorectic*> (s. 72);

aplet inform. ‘program w języku Java, stosowany na stronach internetowych, rzadziej inny niewielki program użytkowy’ <ang. *applet*> (s. 85);

atraktor mat. ‘w niektórych teoriach matematycznych modele zmiennych w czasie: punkt lub zbiór, który w trakcie pewnego procesu przyciąga punkty leżące w jego otoczeniu <ang. *attractor*, od *attract* ‘przyciągać, przywabiać’> (s. 113);

aukcjoner ‘osoba prowadząca aukcję’ <ang. *auctioneer*> (s. 116);

bajpas 1 med. ‘fragment naczynia krwionośnego lub rurka z tworzywa sztucznego, wszczepione pacjentowi w celu skierowania przez nie przepływu krwi z pominięciem niedrożnego fragmentu tętnicy, rzadziej żyły; pomost naczyniowy’ <ang. *by-pass*, dosł. ‘obejście’> (s. 186); *bajpas 2* med. ‘operacja chirurgiczna polegająca na wszczepieniu pacjentowi takiego naczynia lub rurki’ <ang. *by-pass*, dosł. ‘obejście’> (s. 186);

- bejsbol** ‘gra rozgrywana między dwoma drużynami piłką odbijaną drewnianym kijem; w czasie lotu piłki gracz musi obieć określone miejsca na boisku i zdobyć punkt’ <ang. *Baseball*> (s. 141);
- biper 1* ‘najprostsze urządzenie przywoławcze, które sygnałem dźwiękowym daje znać użytkownikowi, że jest poszukiwany i musi zadzwonić do centrali, aby odebrać wiadomość, prototyp → pagera’ <ang. *beeper*> (s. 161); *biper 2* ‘inaczej → pager’ <ang. *beeper*> (s. 161); *biper 3* ‘niewielkie, przenośne urządzenie zaopatrzone w klawiaturę numeryczną i głośnik, które przyłożone do słuchawki aparatu telefonicznego umożliwia wysyłanie sygnałów tonowych, np. w celu zdalnego odsłuchania wiadomości zapisanych przez sekretarkę automatyczną’ <ang. *beeper*> (s. 161);
- bodiczek* sport. ‘w hokeju: dozwolony podczas walki o krążek atak biodrem lub ramionami na przeciwnika’ <ang. *body-check*> (s. 167);
- buldering* sport. ‘wspinaczka na niskie (do ok. pięciu metrów), ale bardzo trudne skałki, zwykle bez asekuracji’ <ang. *bouldering*, od *boulder* ‘głaz’> (s. 181);
- burbon** ‘amerykańska whisky z kukurydzy’ <ang.-amer. *bourbon*, od nazwy hrabstwa w stanie Kentucky w USA> (s. 173);
- butleg* ‘nielegalnie wyprodukowana lub przemycona płyta, kasetta magnetofonowa lub wideo z nagraniami muzycznymi’ <ang. *bootleg*, dosł. ‘cholewka’, w USA podczas prohibicji określenie alkoholu przemycanego z Kanady> (s. 171);
- czapati* kulin. ‘płaski placek zwykle pszenny, pieczony na blasze z ciasta bez zaczynu drożdżowego, jedzony jako chleb w Indiach’ <ang. *chapatti*, z childi *capati*> (s. 239);
- czat 1* środ. ‘rozmowa za pośrednictwem Internetu, czasem z udziałem osoby publicznej, polegająca na pisaniu komunikatów, które są natychmiast widoczne na monitorze komputera rozmówcy’ <ang. *chat* ‘pogawędka’> (s. 237); *czat 2* środ. ‘miejsce na stronie internetowej, które umożliwia prowadzenie takich rozmów’ <ang. *chat* ‘pogawędka’> (s. 237);
- czau-czau** ‘pies o krepłej budowie ciała, długiej, gęstej sierści, czarnej, rudej lub płowej, mający ciemne podniebienie i ciemny język’ <ang. *chow-chow*, z chiń. *gou* ‘pies’> (s. 211);
- czip** pot. ‘miniaturowy układ scalony, będący np. częścią komputera lub karty telefonicznej’ <ang. *chip*> (s. 207);
- ćapati* kulin. ‘płaski placek zwykle pszenny, pieczony na blasze z ciasta bez zaczynu drożdżowego, jedzony jako chleb w Indiach’ <ang. *chapatti*, z childi *capati*> (s. 239);

- catni* kulin. ‘typowy dla kuchni indyjskiej mus z warzyw i owoców, z rodzynkami, cebulą, czosnkiem i octem, musztarda itp., używany np. jako przyprawa do mięs’ <ang., z childi *catni*> (s. 239);
- dereizm* psych., med. ‘zaburzenie polegające na nieliczeniu się z wymogami rzeczywistości w myśleniu, reakcjach i postępowaniu, uważane za typowe dla autyzmu i schizofrenii’ <ang. *dereism*, od → de- + łac. *res rei* ‘rzecz’> (s. 263);
- didżej* ‘osoba, która prezentuje muzykę rozrywkową w dyskoteci, programie radiowym lub telewizyjnym; disc jockey, dyskdożej (skrót: DJ)’ <od skr. ang. *d(isc)j(oockey)*, czytanego ‘di dżej’> (s. 277);
- diler 1** ‘osoba lub firma prowadząca sprzedaż produktów określonej firmy we własnym imieniu i na własny rachunek’ <ang. *dealer*> (s. 243); *diler 2** ‘osoba zajmująca się sprzedażą narkotyków’ <ang. *dealer*> (s. 243);
- dokart* ‘lekki pojazd konny dwu- lub czterokołowy, o nadwoziu w postaci skrzyni z miejscami dla czterech osób siedzących parami plecami do siebie, znany od XIX w., służący pierwotnie do przewożenia psów myśliwskich potem używany jako pojazd sportowy’ <ang. *docart* od *dog* ‘pies’ + *cart* ‘wóz’> (s. 283);
- doketyzm* rel. ‘pogląd głoszący, że Jezus miał ciało tylko pozorne, a więc nie doświadczył męki i śmierci na krzyżu, wyznawany przez gnostyków, manichejczyków, bogomilów i katarów’ <ang. *docetism*, od gr. *dókēsis* ‘przypuszczenie, pozór, zjawisko’> (s. 284);
- drag* środ. młodz. ‘narkotyk’ <ang. *drug*> (USJP t. I s. 689);
- drajter** ‘program komputerowy sterujący konkretnym urządzeniem, np. monitorem, klawiaturą lub drukarką; sterownik’ <ang. *driver*> (s. 291);
- doubleton* karc. ‘dwie karty w jednym kolorze’ <ang. *doubleton*> (s. 294);
- dyskdożej** ‘osoba, która prezentuje muzykę rozrywkową w dyskoteci, programie radiowym lub telewizyjnym; didżej (skrót: DJ)’ <ang. *disc jockey*> (s. 281);
- dyskont* ‘duży sklep sprzedający towary po obniżonych cenach’ <ang. *discount*> (s. 303);
- dyteizm* ‘wiara w dwu bogów lub w Boga dwupostaciowego’ <ang. *ditheism*, → dy-, → teizm> (s. 307);
- dżingel 1* pot. ‘sygnał dźwiękowy stacji radiowej lub telewizyjnej’ <ang. *jingle*> (s. 310);
dżingel 2 pot. ‘przerywnik muzyczny w audycjach radiowych lub telewizyjnych albo między nagrany na płycie utworami’ <ang. *jingle*> (s. 310);
- dżingiel 1* pot. ‘sygnał dźwiękowy stacji radiowej lub telewizyjnej’ <ang. *jingle*> (s. 310);
dżingiel 2 pot. ‘przerywnik muzyczny w audycjach radiowych lub telewizyjnych albo między nagrany na płycie utworami’ <ang. *jingle*> (s. 310);
- edytorial* środ. ‘artykuł wstępny w gazecie; wstępniak’ <ang. *editorial*> (s. 314);

- ekson* genet. ‘odcinek genu zawierający DNA, kodujący informację o sekwencji nukleotydów w RNA, otoczony odcinkami niekodującymi – intronami’ <ang. *exon*, od *expressed* ‘wyrażony, wypowiedziany’> (s. 323);
- ekspat* środ. ‘człowiek, który opuścił ojczyznę, aby pracować za granicą, zwykle menedżer lub wysokiej klasy specjalista’ <ang. *expat* ‘emigrant’> (s. 323);
- emotywizm* filoz. ‘teoria etyczna, wyrosła na gruncie neopozytywizmu, głosząca, że sądy moralne są jedynie wyrazem emocji’ <ang. *emotivism*> (s. 342);
- estoppel* praw. ‘zasada, według której państwo nie może zanegować istnienia faktów lub praw, jeśli uprzednio wyciągnęło z nich korzyści’ <ang. *estoppel*> (USJP I, s. 853);
- fajter* środ. ‘bokser wykazujący na ringu inicjatywę, zaczepny, ofensywny’ <ang. *fighter* ‘uczestnik walki’> (s. 388);
- faktoid* ‘kłamstwo albo półprawda uznawane za prawdę ze względu na sam fakt ukazania się ich w druku’ <ang. *factoid*> (s. 372);
- falsyfikacjonizm* filoz. ‘stanowisko filozoficzne, według którego uzasadnienie hipotezy polega na nieudanej próbie jej obalenia, sformułowane przez K. Poppera’ <ang. *falsificationism*> (s. 374);
- fanzin* środ. ‘gazetka poświęcona np. niezależnej scenie muzycznej lub problematyce ekologicznej, początkowo funkcjonująca w środowiskach związanych z ruchem punk, obecnie należąca do szerszego obiegu pism alternatywnych; zin’ <ang. *fanzine*, skr. od *fan magazine* ‘pismo fanów’> (s. 376);
- fonon* fiz. ‘kwant energii drgań sieci krystalicznej’ <ang., fr. *phonon*, od gr. *phone* ‘głos dźwięk’> (s. 407);
- forsing 1* karc. ‘w brydżu: odzywka w licytacji niepozwalająca partnerowi na spasowanie’ <ang. *forcing* dosł. ‘zmuszanie’> (s. 410); *forsing 2* fot. ‘przedłużanie czasu wywołania celowo nieoświetlonego filmu w celu uzyskania poprawnie naświetlonego obrazu’ <ang. *forcing* dosł. ‘zmuszanie’> (s. 410);
- frutarianizm* ‘sposób odżywiania wykluczający jedzenie pokarmu innego niż spadłe owoce’ <ang. *frutarianism*> (s. 422);
- gandzia* środ. ‘inaczej → marihuana’ <ang. *ganja*, od hindi *ganja*> (s. 434);
- gańdża* środ. ‘inaczej → marihuana’ <ang. *ganja*, od hindi *ganja*> (s. 434);
- gandża* środ. ‘inaczej → marihuana’ <ang. *ganja*, od hindi *ganja*> (s. 434);
- globalizm 1* ‘inaczej → globalizacja’ <ang. *globalism*> (s. 452); *globalizm 2* polit. ‘faza zimnej wojny, w której oba mocarstwa, Związek Radziecki i Stany Zjednoczone, dążyły do zdobycia roli przywódcy w polityce światowej’ <ang. *globalism*> (s. 452);

- grawiton* fiz. ‘kwant pola grawitacyjnego – hipotetyczna cząstka przenosząca oddziaływanie grawitacyjne’ <ang. *graviton*; *gravit-* od *gravitation*, → *grawitacja*> (s. 464);
- grej* fiz. ‘jednostka pochłoniętej dawki promieniowania jonizującego (symbol: Gy)’ <od nazwiska *L.H. Gray*, 1905–1965, fizyk ang.> (s. 465);
- haker* ‘osoba włamująca się do sieci komputerowych’ <ang. *hacker*> (s. 472);
- hartlej* inform. ‘jednostka ilości informacji’ <ang. *hartley*> (s. 479);
- helmint** zool., med. ‘robak pasożytniczy z grupy płazińców, obleńców lub pierścienic’ <ang. *helminth*, fr. *helminthe*, z gr. *helmins helminthos* robak> (s. 486);
- homofobia* socjol. ‘nieracjonalna niechęć do homoseksualizmu i homoseksualistów’ <ang. *homophobia*> (USJP I, s. 1158);
- impakt* astron. ‘zderzenie meteoroidu, planetoidy lub komety z innym ciałem kosmicznym, zwłaszcza z Ziemią’ <ang. *impact* ‘zderzenie’> (s. 533);
- kanabinol* ‘substancja uzależniająca, zawarta w przetworach konopi indyjskich, np. w haszyszu i marihuanie’ <ang. *cannabinol* od łac. *cannabid* ‘konopie’> (s. 592);
- kanioning* ‘wyczynowe pokonywanie głębokich kanionów, wodospadów i rwących strumieni za pomocą lin alpinistycznych, bez użycia pontonów czy kajaków’ <ang. *canyoning*> (s. 594);
- kinkaju* zool. ‘*Potos flavus*, zwierzę z rodziny szopowatych (*Procyonidae*) podobne do małpy, o ogromnych oczach, gęstej, miękkiej sierści i chwytym ogonie, żywiące się owocami i owadami, które wybiera spod kory długim, wąskim językiem, żyjące w lasach Ameryki Południowej; wikławiec, niedźwiadek miodowy’ <ang. *kinkajou*, z fr. *quincajou*> (s. 626);
- klientelizm 1* ‘popieranie i protegowanie przez osoby wpływowe osób świadczących na ich rzecz usługi; klientyzm’ <ang. *clientelism*, od łac. *clientela*, → *klientela*> (s. 632); *klientelizm 2* ‘w starożytnym Rzymie: system zależności klienta od patrona; klientyzm’ <ang. *clientelism*, od łac. *clientela*, → *klientela*> (s. 632);
- klip* środ. ‘inaczej → teledysk’ <ang. *clip*> (s. 633);
- klipart* środ. ‘prosty rysunek wstawiany do dokumentu komputerowego ze zbioru oferowanych przez program gotowych rysunków’ <ang. *clipart*, od *clip* ‘spinacz’ + *art* ‘sztuka’> (s. 217);
- kodon* genet. ‘sekwencja trzech kolejnych nukleotydów w łańcuchu DNA, wyznaczająca przyłączenie określonego aminokwasu przy biosyntezie białka; triplet’ <ang. *codon*> (s. 639);
- koferdam 1* med. ‘cienki arkusz naturalnej gumy lateksowej, używany do izolacji zębów podczas zabiegów dentystrycznych’ <ang. *cofferdam*, niem. *kofferdam*> (s. 639); *koferdam 2* mors. ‘pusty szczelny przedział, oddzielający na statku zbiornik ładunku

- płynnego od pozostałych pomieszczeń; grobla' <ang. *cofferdam*, niem. *Kofferdam*> (s. 639);
- kola** 'inaczej → coca-cola' <skr. ang. *Coca-Cola*> (s. 218);
- kolaboracjonizm* 'postawa i działania kolaboranta' <ang. *collaborationism*> (s. 642);
- kompartament* biol. 'odrębny pod względem strukturalnym i funkcjonalnym obszar w komórce, oddzielony od innych błoną lipoproteinową; kompartment, przedział' <ang. *compartment* 'przedział, segment'> (s. 654);
- kontroling* ekon. 'metoda kierowania przedsiębiorstwem polegająca na tworzeniu i aktualizowaniu systemu planowania, konstruowaniu wskaźników i mierników oceny finansowej przedsiębiorstwa oraz przygotowaniu informacji bieżących i strategicznych dla podejmowania decyzji w przedsiębiorstwie' <ang. *controlling*> (s. 221);
- kraker* środ. 'osoba włamująca się do systemów komputerowych w celu np. niszczenia lub kradzieży danych' <ang. *cracker*, od *crack* 'złamać (np. szyfr)'> (s. 223);
- kumin 1* bot. '*Cuminum cyminum*, roślina z rodziny baldaszkowatych (*Apiaceae*), o pierzastych liściach i drobnych, białych lub czerwonych kwiatach, zebranych w baldachy, powszechnie uprawiana m.in. na obszarze śródziemnomorskim, w Indiach i Ameryce Północnej; kmin rzymski' <ang. *cumin*> (s. 708); *kumin 2* kulin. 'ziarna tej rośliny wykorzystywane jako przyprawa, m.in. w kuchni arabskiej, hinduskiej i meksykańskiej' <ang. *cumin*> (s. 708);
- kwadрупol* fiz. 'układ dwóch dipoli równych co do wielkości, lecz przeciwnie skierowanych' <ang. *quadrupole*, od łac. *quadruplico* 'powiększam w czwórmasób'> (s. 713);
- kwashiorkor* med. 'choroba spowodowana niedoborem pełnowartościowego białka w pożywieniu, występująca powszechnie wśród ubogiej ludności Azji, Afryki i Ameryki Południowej, zwłaszcza u małych dzieci; niedożywienie tropikalne' <ang. *kwashiorkor*, z języka mieszkańców Ghany> (s. 715);
- laskar 1** 'indyjski marynarz' <ang. *lascar*, z hindi *laskar* 'wojsko', z pers.> (s. 728); *laskar 2** 'ordynans w wojsku indyjskim' <ang. *lascar*, z hindi *laskar* 'wojsko', z pers.> (s. 728);
- liczi 1* bot. '*Litchi chinensis*, wiecznie zielone drzewo, o pierzastych liściach i drobnych kwiatach, uprawiane głównie w Chinach i w Indiach; śliwka chińska' <ang. *lychee*> (USJP II, s. 438); *liczi 2* bot. 'owoc tego drzewa, owalny o czerwonej skórce i soczystym aromatycznym miąższu; śliwka chińska' <ang. *lychee*> (USJP II, s. 438);
- maksisingiel* 'mała płyta winylowa zawierająca po dwa nagrania po każdej stronie albo płyta kompaktowa zawierająca kilka nagrań' <ang. *maxi-single*> (s. 776);
- manaizm* 'wiara w mana, rozpowszechniona wśród ludów Oceanii' <ang. *manaism*> (s. 779);

- menakme* med. ‘okres w życiu kobiety zawarty między pierwszą a ostatnią miesiączką’ <ang. *menacme*, z gr. *menakme*, od *men* miesiąc + *akme* rozkwit, szczyt> (s. 807);
- metalik 1** ‘lakier o metalicznym połysku’ <ang. *metallic*> (s. 813); *metalik 2** ‘samochód pokryty takim lakierem’ <ang. *metallic*> (s. 813); *metalik 3** ‘o lakierze: mający metaliczny połysk’ <ang. *metallic*> (s. 813);
- metadon* ‘narkotyczny lek przeciwbólowy o właściwościach zbliżonych do morfiny, stosowany przy ciężkich bólach różnego typu, a także w leczeniu uzależnienia od morfiny lub heroiny’ <ang. *methadone*> (s. 812);
- miks 1* ‘sposób realizacji obrazu telewizyjnego, polegający na nieustannym przechodzeniu z obrazu nadawanego przez jedną kamerę telewizyjną na obraz nadawany przez inną kamerę, zazwyczaj obejmującą inny plan’ <ang. *mix* ‘mieszać, łączyć’> (s. 825); *miks 2* film. ‘proces łączenia poszczególnych ścieżek dźwiękowych z nagraniami muzyki, dialogów i efektów akustycznych w celu nagrania ich na jednej taśmie’ <ang. *mix* ‘mieszać, łączyć’> (s. 825); *miks 3* muz. ‘w subkulturze hip-hopu: utwór muzyczny tworzony przez didżeja lub muzyka poprzez elektroniczne łączenie różnych elementów muzycznych i efektów pozamuzycznych w samplerze’ <ang. *mix* ‘mieszać, łączyć’> (s. 825);
- morfing* inform. ‘w grafice komputerowej: płynne przejście jednego obrazu w drugi’ <ang. *morphing*> (s. 848);
- nubuk* ‘skóra, głównie cielęca, garbowana, barwiona szlifowana od strony lica do uzyskania aksamitnej powierzchni, używana do wyrobu cholewek obuwia i galanterii skórzanej’ <ang. *nubuck*> (s. 886);
- okser* sport. ‘w jeździectwie: szeroka przeszkoda składająca się z dwóch drągów zawieszonych na jednakowej wysokości’ <ang. *oxer*> (s. 920);
- ork* ‘mityczny olbrzym, potwór występujący w powieściach fantastycznych’ <ang. *orc*> (s. 912);
- pank 1** ‘przedstawiciel subkultury młodzieżowej powstałej w Wielkiej Brytanii w latach siedemdziesiątych XX w., demonstrujący gwałtowny sprzeciw wobec tradycyjnej obyczajowości przez ekscentryczny, szokujący sposób ubierania się i uczesania (czarne skórzane kurtki nabijane ćwiekami, jaskrawo ufarbowane włosy itp.) oraz przez upodobanie do głośniejszej, agresywnej muzyki z brutalnymi, obscenicznymi tekstami’ <ang. *punk*> (s. 1044); *pank 2** ‘inaczej → punk rock’ <ang. *punk*> (s. 1044);
- paragląd* ‘inaczej → paralotnia’ <ang. *paraglide*, od *parachute* ‘spadochron’ + *glide* ‘ślizgać się’> (s. 939);
- paraglądning* ‘inaczej → paralotniarstwo’ <ang. *paragliding*> (s. 939);
- pejotyzm* ‘synkretyczna religia Indian północnoamerykańskich powstała w końcu XIX w., łącząca obrzędowość tradycyjnych religii plemiennych (np. rytualne za-

- żywanie pejotlu) z elementami chrześcijaństwa, integrująca społeczność indiańską i przystosowująca ją do nowych warunków, określana też jako ruch adaptacji' <ang. *peyotism*, od *peyote*, → pejotl> (s. 957);
- pepermint** 'likier miętowy' <ang. *peppermint*, od *pepper* 'pieprz' + *mint* 'mięta'> (s. 961);
- peronizm* 'ruch społeczno-polityczny w Argentynie zainicjowany w połowie lat czterdziestych przez J. Perona, oparty na idei sprawiedliwości społecznej i nacjonalizmie, charakteryzujący się silnym interwencjonizmem państwowym oraz ograniczeniem roli kapitału zagranicznego, dążący do symbiozy państwa z korporacyjnymi związkami zawodowymi i utrzymania niezależności Argentyny od Stanów Zjednoczonych' <ang. *peronism*, od nazwiska J. Peron, 1895–1974, prezydent Argentyny w latach 1946–1955 i 1973–1974> (s. 965);
- pidżin 1** jęz. 'język międzynarodowy o uproszczonej gramatyce i ograniczonym słownictwie, służący do porozumiewania się społecznościom różnojęzycznym' <ang. *pidgin*> (s. 971); *pidżin 2** 'język o odmianie, wymowie i składni wyrazów nie do końca zgodnych z jego gramatyką; język łamany' <ang. *pidgin*> (s. 971); *pidżin 3** środ. 'zapis tekstu w jakimś języku z pominięciem znaków diakrytycznych' <ang. *pidgin*> (s. 971);
- pidżyn 1** jęz. 'język międzynarodowy o uproszczonej gramatyce i ograniczonym słownictwie, służący do porozumiewania się społecznościom różnojęzycznym' <ang. *pidgin*> (s. 971); *pidżyn 2** 'język o odmianie, wymowie i składni wyrazów nie do końca zgodnych z jego gramatyką; język łamany' <ang. *pidgin*> (s. 971); *pidżyn 3** środ. 'zapis tekstu w jakimś języku z pominięciem znaków diakrytycznych' <ang. *pidgin*> (s. 971);
- piksel 1* elektron. 'w procesie cyfrowego przetwarzania obrazów: element obrazu, reprezentowany przez wartość liczbową określającą poziom jasności tego elementu' <ang. *pixel*, od *picture element*> (s. 973); *piksel 2* inform. 'pojedynczy, najmniejszy element wyświetlany na ekranie monitora komputera' <ang. *pixel*, od *picture element*> (s. 973);
- piktorializm szt.* 'kierunek w fotografii artystycznej zmierzający do nadania zdjęciu charakteru dzieła malarskiego' <ang. *pictorialism*, od łac. *pictor* malarz> (s. 974);
- pivot* sport. 'w koszykówce: dozwolony przepisami obrót zawodnika trzymającego w rękach piłkę, podczas którego jedna ze stóp nie odrywa się od parkietu' <ang. *pivot*> (s. 979);
- pozycjoner* techn. 'urządzenie elektroniczno-mechaniczne ustawiające we właściwej pozycji antenę satelitarną' <ang. *positioner*> (s. 1007);
- progresywizm* 'wyznawanie postępowych ideałów i wprowadzenie ich w życie; postępowość' <ang. *progressivism*> (s. 1022);

- prozak* farm. 'lek psychotropowy, stosowany m.in. w leczeniu depresji' <amer. nazwa firmowa *Prozac*> (s. 1033);
- replikant* 'robot wyglądający jak człowiek, imitujący ruchy i zachowanie człowieka'; <ang. *replicant*> (s. 1086);
- retriwer** 'pies myśliwski średniej wielkości, mocno zbudowany, o włosie prostym lub lekko falującym, mający naturalną zdolność aportowania' <ang., od *retrieve* aportować> (s. 1091);
- ruter* inform. 'aktywne urządzenie w sieci komputerowej, decydujące, jaką drogą mają być przesyłane dane' <ang. *router*> (s. 1107);
- sampel* 'dźwięk zapisany w postaci cyfrowej, przekształcany w samplerze i używany do tworzenia muzyki' <ang. *sample*> (s. 1120);
- selskin 1* 'skóra futerkowa z foki, ufarbowana na czarno' <ang. *sealskin*> (s. 1136); *selskin 2* selskiny 'furto z tych skór' <ang. *sealskin*> (s. 1136);
- singiel 1** 'mała płyta winylowa z nagraniem jednego utworu na każdej stronie albo płyta kompaktowa z jakimś przebojem, zawierająca dodatkowo także inne utwory lub inne wersje tego przeboju' <ang. *singel* 'pojedynczy'> (s. 1148); *singiel 2** karc. 'jedyna karta w danym kolorze utrzymana przy rozdaniu; singleton' <ang. *singel* 'pojedynczy'> (s. 1148); *singiel 3** sport. 'w tenisie, tenisie stołowym, w badmintonie: mecz między dwoma graczami; gra pojedyncza' <ang. *singel* 'pojedynczy'> (s. 1148); *singiel 4** 'człowiek samotny, mieszkający w pojedynkę' <ang. *singel* 'pojedynczy'> (s. 1148);
- skan* inform. 'plik komputerowy powstający w wyniku skanowanie jakiegoś obrazu graficznego' <ang. *scan*> (s. 1150);
- skejt* 'osoba jeżdżąca na deskorolce, zwłaszcza nosząca przy tym luźne bluzy z kapturem i szerokie spodnie z obniżonym krokiem oraz słuchająca hip-hopu; skater' <ang. *skate*> (s. 1151);
- skrecz 1* muz. 'efekt dźwiękowy otrzymywany przez didżejów poprzez ręczne obracanie winylowej płyty w przód i w tył na talerzu gramofonu' <ang. *scratch*> (s. 1154); *skrecz 2* sport. 'w tenisie: poddanie meczu bez walki; krecz' <ang. *scratch*> (s. 1154);
- spamer* inform. 'osoba rozsyłająca spam' <ang. *spammer*> (s. 1167);
- spazmolyk* farm. 'lek działający rozkurczająco na mięśnie gładkie; lek rozkurczający' <ang. *spasmolytic*> (USJP III, s. 1314);
- spid* środ. 'narkotyczny środek pobudzający, np. amfetamina' <ang. *speed* 'prędkość'> (s. 1170);
- strecz* 'bardzo rozciągliwy materiał wykonany z lycry' <ang. *stretch*> (s. 1182);
- sunnizm* 'doktryna religijna sunnitów; także sunnicki ruch religijny' <ang. *Sunnism*, → *Sunna*> (s. 1192);

- supermen** ‘mężczyzna o nadzwyczajnych cechach fizycznych i umysłowych, o silnym charakterze, odnoszący sukces i mający duże powodzenie u kobiet’ <ang. *superman*> (s. 1193);
- szadok* bot. ‘inaczej → pompela’ <ang. *shaddock*, od nazwiska *Shaddock* (XVII w.), kapitan ang., który wprowadził uprawę pompeli na Karaibach> (s. 1209);
- szantymen* ‘osoba śpiewająca szanty’ <ang. *shanty man* lub *chanty man*> (s. 1211);
- szejker** ‘naczynie do mieszania koktajli’ <ang. *shaker*> (s. 1144);
- szintoizm** ‘inaczej → sinto’ <ang. *Shintoism*> (s. 1148);
- taczeryzm* polit. ‘liberalna polityka ekonomiczna ograniczająca zakres ingerencji państwa w gospodarkę, połączona z rygorystyczną kontrolą wydatków publicznych i redukcją wydatków socjalnych’ <ang. *thatcherism*, od nazwiska *M. Thatcher*, premier Wielkiej Brytanii w latach 1979–1990> (s. 1258);
- tauzen* ‘tysiąc złotych’ <ang. *thousand*, niem. *Tausend*> (USJP IV, s. 31);
- talzen* ‘tysiąc złotych’ <ang. *thousand*, niem. *Tausend*> (USJP IV, s. 31);
- tranking* telekom. ‘automatyczny rozdział kanałów radiowych pomiędzy użytkowników radiotelefonów zgłaszających chęć rozmowy’ <ang. *trunking*> (s. 1271);
- trybalizm* socjol. ‘tendencja do utrzymywania się w społeczeństwach narodowych i wielonarodowych dawnych podziałów i odrębności klanowych lub plemiennych; także silne poczucie takiej odrębności, silniejsze od poczucia przynależności do wspólnoty narodowo-państwowej’ <ang. *tribalism*, od łac. *tribus* ‘szczep, plemię’> (s. 1285);
- wan* ‘typ samochodu osobowego przeznaczonego do przewozu większej liczby osób’ <ang. *van*> (s. 1308);
- wisznuizm* rel. ‘nurt w hinduizmie uznający Wisznu za najwyższego boga, propagujący pełne miłości uwielbienie i oddanie się bogu – bhakti’ <ang. *Vishnuism*, od *Vishnu*, → Wisznu> (s. 1331);
- wortal* inform. ‘portal internetowy wyspecjalizowany w określonej tematyce lub zorientowany na określonych użytkowników’ <ang. *vortal*, od *vertical portal* ‘portal pionowy’> (s. 1336).

ZAPOŻYCZENIA GRAFICZNE (145 jedn.)

- anoa* zool. ‘*Bubalus depressicornis*, zwierzę z rodziny krętorogich (Boviade), najmniejszy bawół o krótkich, zagiętych do tyłu rogach, ciemnobrązowej lub czarnej sierści, żyjący w górskich lasach na wyspie Celebes w Indonezji’ <ang., z języka lokalnego> (s. 71);
- ambient* muz. ‘styl w muzyce elektronicznej, reprezentowany przez utwory pozbawione rytmu i zwykle tekstów, zawierające szумы i inne nietypowe dźwięki, czasem także wariacyjne powtórzenia krótkich i prostych fraz muzycznych’ <ang.> (s. 51);
- ampersand* ‘nazwa znaku &, będąca skróconym zapisem łacińskiego słowa *et*, używanego w języku angielskim w znaczeniu *i* (*and*), stosowanego w informatyce’ <ang.> (s. 57);
- apiol* farm. ‘składnik olejku z nasion pietruszki mający postać ciała krystalicznego lub oleistej cieczy, stosowany w medycynie’ <ang. *api-* od łac. *apium* ‘seler’ + *-ol* od łac. *oleum* ‘olej oliwa’> (s. 84);
- asport* okult. ‘zniknięcie przedmiotu lub osoby i pojawienie się ich w innym miejscu’ <ang. *asport*, z łac. *asporto* ‘uwożę, porywam’> (s. 106);
- bandana* ‘mała, kolorowa chustka noszona zwykle przez młodzież jako opaska na głowie lub jako ozdoba na szyi albo na przegubie dłoni’ <ang. *bandan(n)a*> (s. 135);
- banner* ‘reklama jakiejś firmy, umieszczana w postaci paska na stronie internetowej; także reklama umieszczana np. na budynkach lub zawieszana między nimi’ <ang. *banner* dosł. ‘chorągiew, transparent’> (s. 137);
- bedlington terrier* ‘niewielki, pokojowy pies z grupy terierów o sylwetce przypominającej jagnię i delikatnie skręconej, puszystej sierści’ <ang.> (s. 146);
- Big Bang* ‘w teorii kosmologicznej: wybuch w osobliwym punkcie czasoprzestrzeni zawierającym całą istniejącą materię, który nastąpił 10–20 mld lat temu i od którego rozpoczęła się ewolucja obserwowanego obecnie Wszechświata; Wielki Wybuch’ <ang. dosł. ‘wielkie bum’> (s. 155);
- billing* ‘komputerowa rejestracja połączeń telefonicznych; także wydruk dla abonenta zawierający zestawienie wszystkich połączeń telefonicznych z danego aparatu wraz z czasem ich trwania i opłatą za nie’ <ang.> (s. 156);
- blender* ‘szklane naczynie do przyrządzania koktajli z wirującymi nożykami w dolnej jego części’ <ang.> (s. 165);
- blister* ‘opakowanie w postaci sztywnej, przezroczystej wytłoczki z tworzywa sztucznego, z przegródkami lub dopasowanej kształtem do jakiegoś przedmiotu, zwykle

- zalepionej od spodu folią aluminiową lub tekturą' <ang. 'pęcherz (na skórze)'\> (s. 165);
- blog* 'dziennik prowadzony przez internautę na stronach WWW' <ang., od *web log* 'zapis w sieci'\> (s. 166);
- body art* szt. 'sztuka ciała, prąd artystyczny, w którym artysta używa swojego ciała jako medium (np. maluje je) i wykonuje akcję na żywo przed publicznością lub nagrywa ją na wideo' <ang.\> (s. 167);
- bold* poligr. 'czcionka półgruba' <ang.\> (s. 168);
- burger* 'płaski, okrągły kotlet z mielonego mięsa wołowego (rzadziej z mielonej ryby lub rozdrobnionych warzyw), smażony lub grillowany, podawany najczęściej w bułce' <ang., skr. od *hamburger* → *hamburger*\> (s. 183);
- chorus* muz. 'jednostka formalna utworu jazzowego zawierająca schemat harmoniczny tematu muzycznego, będąca podstawą improwizacji jazzowej' <ang.\> (s. 211);
- dalton* fiz. 'atomowa jednostka masy, równa jednej dwunastej masy izotopu węgla ^{12}C ' <od nazwiska *J. Dalton*, 1766–1844, fizyk i chemik ang.\> (s. 241);
- deflator* ekon. 'wskaźnik będący miernikiem inflacji lub deflacji w danym okresie, wyrażający koszt nabycia dóbr i usług w danym roku w stosunku do nabycia tych samych pozycji w roku przyjętym za bazowy' <ang.\> (s. 247);
- demo 1* 'o programie komputerowym, kasecie, płycie z nagraniem: mający charakter demonstracyjny, pokazowy' <ang.\> (s. 257); *demo 2* 'wersja demonstracyjna programu komputerowego, kasety, płyty z nagraniem' <ang.\> (s. 257);
- denominator* ekon. 'waluta, w stosunku do której są określane kursy innych walut' <ang., z fr. *dénominateur* lub p.-łac. *denominator*, z łac. *denomino* 'nazywam, określam'\> (s. 260);
- developer* 'osoba lub firma, która inwestuje w budowę domów na sprzedaż' <ang. *developer*\> (s. 269);
- dip* kulin. 'gęsty, zimny sos na bazie jogurtu, śmietany, majonezu lub twarożku, podawany jako dodatek do potraw z grilla lub z krakersami, chipsami albo warzywami pociętymi w słupki lub rozdzielonymi na części, które można w tym sosie maczać' <ang.\> (s. 280);
- dolby 1* elektron. 'o systemie zapisu dźwięku lub o aparaturze: dający dźwięk wysokiej jakości, redukujący szумы oraz pozwalający uzyskać efekty przestrzenne' <od nazwy firmy *Dolby Laboratories*, założonej w 1965 r. przez inżyniera amer. *R. Dolby*'ego (ur. 1933)\> (s. 285); *dolby 2* elektron. 'system zapisu dźwięku lub aparatura pozwalające uzyskać taki dźwięk' <od nazwy firmy *Dolby Laboratories*, założonej w 1965 r. przez inżyniera amer. *R. Dolby*'ego (ur. 1933)\> (s. 285);

- dominant* ekol. 'gatunek przeważający ilościowo nad innymi gatunkami w zespole organizmów lub osobnik zajmujący najwyższe miejsce w hierarchii stada' <ang.> (s. 286);
- donor 1* fiz. 'w półprzewodniku: atom domieszki lub defekt sieci krystalicznej dostarczający elektron do pasma przewodnictwa' chem. *donor elektronów* 'atom lub jon zdolny do oddawania elektronów innemu atomowi jonowi lub cząsteczce' chem. *donor protonów* 'cząsteczka lub jon zdolne do oddawania protonów (jonów wodorowych) innej cząsteczce lub innemu jonowi <ang. ze st.-fr. *doneur*, z łac. *donator*, od łac. 'daję'> (s. 287); *donor 2* biol. organizm bedacy dawcą materiału genetycznego' <ang. ze st.-fr. *doneur*, z łac. *donator*, od łac. 'daję'> (s. 287);
- drink-bar* 'bar, w którym serwuje się drinki' <ang.> (s. 291);
- dripping* szt. 'technika malarska polegająca na wylewaniu farby na powierzchnię obrazu i poruszaniu nim w celu uzyskania ciekawych efektów utworzonych przez zasychające zacieki; coulage' <ang.> (s. 291);
- enduro 1* sport. 'dwudniowy rajd motocyklowy rozgrywany w trudnym terenie i na drogach publicznych, podczas którego zawodnicy (i maszyny) poddawani są różnym próbom' <ang. od *endurance* 'wytrzymałość'> (s. 345); *enduro 2* 'motocykl przystosowany do jazdy terenowej' <ang. od *endurance* 'wytrzymałość'> (s. 345);
- enter 1* inform. 'klawisz, którego naciśnięcie powoduje przesłanie informacji do komputera' <ang.> (USJP I, s. 837); *enter 2* inform 'sygnał informatyczny powodujący uruchomienie informacji' <ang.> (USJP I, s. 837);
- esker* geol. 'inaczej oz (I)' <ang., z irl. *eiscir*> (s. 357);
- Eurostat* 'Europejski Urząd Statystyczny, organ Komisji Europejskiej, który zbiera i publikuje dane z obszaru funkcjonowania Unii' <skr. ang. *Euro(pean) Stat(istical Office)*> (s. 365);
- expat* środ. 'człowiek, który opuścił ojczyznę, aby pracować za granicą, zwykle menedżer lub wysokiej klasy specjalista' <ang. *expat* 'emigrant'> (s. 323);
- fitness* 'ćwiczenia, często wykonywane na specjalnych przyrządach i pod kierunkiem instruktora w klubie, poprawiające kondycję fizyczną i modelujące ciało' <ang.> (s. 396);
- fixing* ekon. 'ustalenie na giełdzie kursu papierów wartościowych obowiązującego we wszystkich transakcjach zawieranych na danej sesji; także faza sesji giełdy, kiedy kalkulowane są takie transakcyjne kursy' <ang., od *fix* 'ustalać'> (s. 397);
- flipper* pot. 'automat do gry, w której grający ma za zadanie jak najdłużej zatrzymać w labiryncie poruszającą się w nim kulę i zdobyć jak największą liczbę punktów' <ang. *flipper*> (s. 401);
- flop 1 1* środ. 'inaczej stacja dysków (dysk w zn. 2)' <ang. *floppy disc (drive)*> (s. 402); *flop 1 2* środ. 'inaczej dyskietka' <ang. *floppy disc (drive)*> (s. 402);

- flop II* inform. ‘jednostka mocy obliczeniowej komputera, oznaczająca jedną operację zmiennoprzecinkową na sekundę’ <ang. skr. *FLOPS* ‘Floating-Point Operations per Second’> (s. 402);
- flop III 1* sport. ‘skok wzwyż, podczas którego zawodnik pokonuje poprzeczkę w pozycji na plecach’ <ang.> (s. 402); *flop III 2* środ. ‘fryzura męska w postaci czuba długich włosów spadających na oczy i wysoko podstrzyżonych włosów z boków i z tyłu, modna zwłaszcza w latach osiemdziesiątych XX w.’ <ang.> (s. 402);
- folk* ‘muzyka oparta na wzorach muzyki ludowej’ <ang.> (s. 406);
- fossa* zool. ‘*Cryptoprocta ferox*, zwierzę drapieżne z rodziny łaszowatych (*Viverridae*), podobne do pumy, o krótkim, gęstym i miękkim, czerwono-brązowym lub czarnym futrze, żyjące na Madagaskarze’ <ang., z małgaskiego *fosa*> (s. 412);
- gangsta* muz. ‘odmiana muzyki rap, charakteryzująca się tekstami piosenek pełnymi przemocy, o tematyce przestępczej’ <ang.-amer. dosł. ‘gangster’> (s. 434);
- gluon* fiz. ‘nieposiadająca masy cząstka elementarna przenosząca oddziaływania silne, odpowiedzialne za łączenie się kwarków w hadrony’ <ang. od *glue* ‘sklejać, klej’> (s. 454);
- goblin* ‘brzydki, złośliwy karzeł, postać z folkloru angielskiego’ <ang., ze st.-fr. *gobelin*, z niem. *Kobold*> (s. 455);
- gore-tex* włók. ‘wodoodporna tkanina przepuszczająca powietrze i parę wodną, używana do szycia nieprzemakalnych kurtek i spodni sportowych; także ubranie z tej tkaniny’ <*Gore-Tex* amer. nazwa firmowa, od nazwiska *W. L. Gore*, wynalazca tej tkaniny> (s. 458);
- gospel 1* muz. ‘styl w kościelnej muzyce wokalne, wywodzący się z religijnych pieśni Murzynów amerykańskich’ <ang. *gospel*, dosł. ‘ewangelia, dobra nowina’> (s. 458); *gospel 2* muz. ‘pieśń w tym stylu, zwykle wykonywana solo; gospel song’ <ang. *gospel*, dosł. ‘ewangelia, dobra nowina’> (s. 458);
- gospel song* muz. ‘inaczej →gospel (w zn. 2)’ <ang.> (s. 458);
- granola* kulin. ‘płatki zbożowe prażone na oleju, jedzone np. z dodatkiem mleka na śniadanie’ <ang.> (s. 462);
- grant* ‘subwencja przeznaczona na projekt badawczy dotyczący konkretnego problemu naukowego, przyznawana w drodze konkursu’ <ang.> (s. 462);
- hallux 1* anat. ‘największy palec stopy; paluch’ <ang. *hallux*, z łac. *hallex* ‘palec’> (s. 473); *hallux 2* med. ‘chorobliwe i bolesne zgrubienie miejsca obok stawu znajdującego się u podstawy największego palca stopy, zwykle będące skutkiem zniekształcenia tego palca (odgięcia do środka); halluks, haluks’ <ang. *hallux*, z łac. *hallex* ‘palec’> (s. 473);

- hard bop* muz. 'styl w muzyce jazzowej, powstały w latach pięćdziesiątych XX w., charakteryzujący się żywiołowością, częstymi improwizacjami i prostymi formami nawiązującymi do bluesa i gospel, wykorzystujący rozwiązania harmoniczne cool jazzu' <ang.> (s. 478);
- hard-bop* muz. 'styl w muzyce jazzowej, powstały w latach pięćdziesiątych XX w., charakteryzujący się żywiołowością, częstymi improwizacjami i prostymi formami nawiązującymi do bluesa i gospel, wykorzystujący rozwiązania harmoniczne cool jazzu' <ang.> (s. 478);
- Higgs* fiz. cząstka Higgsa 'inaczej → higgson' <P. Higgs (ur. 1929), fizyk ang.> (s. 497);
- hipster* 'przedstawiciel subkultury miejskiej, powstałej w latach czterdziestych XX w. w Stanach Zjednoczonych, związanej z fascynacją kulturą murzyńską, egzotycznymi religiami i najnowszymi prądami w muzyce, zwłaszcza jazzem' <ang.> (s. 504);
- hobo* 'włóczęga z upodobania, zatrudniający się czasowo jedynie po to, by zdobyć minimum środków do życia' <ang.> (s. 506);
- host* inform. 'komputer podłączony do Internetu, oferujący usługi wielu użytkownikom' <ang. 'gospodarz'> (s. 514);
- hostel 1* 'dom dla osób przewlekle chorych, niepełnosprawnych lub uzależnionych, którego mieszkańcy tworzą społeczność, znajdującą się pod opieką terapeutów lub innych specjalistów' <ang.-amer.> (s. 514); *hostel 2* hotel o niższym standardzie; schronisko' <ang.> (s. 514);
- hosting* inform. 'udostępnianie usług informatycznych, np. serwera lub kont poczty elektronicznej' <ang.> (s. 514);
- hosteling* inform. 'umieszczenie urządzeń klienta w profesjonalnej serwerowni, w której są one chronione, konserwowane, obsługiwane i stale podłączone do Internetu; koloakacja' <ang.> (s. 515);
- implant* med. 'proteza jakiegoś narządu lub jego części wszczepiana do organizmu; wszczep' <ang.> (s. 535);
- insert 1* 'wkładka, zwykle o charakterze reklamowym, dodawana do gazety lub czasopiśma; wrzutka' <ang.> (s. 548); *insert 2* film. 'krótkie ujęcie w filmie, wmontowane w dłuższą scenę' <ang.> (s. 548); *insert 3* film. 'materiał archiwalny umieszczony w filmie fabularnym' <ang.> (s. 548);
- inset* film. 'umieszczenie w kadrze małego obrazu ukazującego zdarzenie związane z akcją dziejącą się na ekranie (np. sen postaci)' <ang.> (s. 548);
- Interreg* 'w Unii Europejskiej: program wspierania regionów przygranicznych, w tym rozbudowy infrastruktury, ochrony środowiska, turystyki, współpracy przedsiębiorstw i wymiany kulturalnej, realizowany od 1990 r.' <skr. ang. *Interreg (ions)*> (s. 556);

- intranet inform.* ‘wewnętrzna sieć danej firmy, w której wykorzystuje się programy i rozwiązania techniczne opracowane dla Internetu’ <ang., od *intra-* → *intra-* + *net (work)* ‘sieć’> (s. 557);
- intro* ‘wstęp, zwłaszcza część wstępna utworu muzycznego lub gry komputerowej’ <ang., skr. od *introduction* ‘wstęp’> (s. 557);
- intron* genet. ‘odcinek genu zawierający DNA, niekodujący informacji o sekwencji nukleotydów w RNA, przedzielający odcinki kodujące – eksony’ <ang.> (s. 558);
- kerning* inform. ‘modyfikacja odległości pomiędzy poszczególnymi znakami tekstu w celu uzyskania tekstu składającego się z optycznie równoodległych znaków, wykonywana przez edytor tekstu lub program do DTP’ <ang.> (s. 621);
- khat 1* bot. ‘*Catha edulis*, krzew z rodziny dławiszowatych (*Celastraceae*), o błyszczących, skórzastych, silnie pachnących liściach, zawierających uzależniające alkaloidy, rosnący i uprawiany w Afryce i na Bliskim Wschodzie; kata jadalna’ <ang. *khat* z ar. *qât*> (s. 622); *khat 2* ‘liście tego krzewu, żute jako narkotyk, lub napój z nich sporządzany’ <ang. *khat* z ar. *qât*> (s. 622);
- killer 1* pot. ‘zabójca, zwłaszcza płatny’ <ang. *killer* ‘zabójca’> (s. 624); *killer 2* pot. ‘film lub gra komputerowa, w której dominującym elementem akcji jest zabijanie’ <ang. *killer* ‘zabójca’> (s. 624);
- labelling* socjol. ‘nadawanie jakiejś osobie jednoznacznych, zwykle silnie piętnujących określeń opartych na nieuzasadnionych stereotypach, w rezultacie czego zaczyna ona zachowywać się w sposób zgodny z przypisaną jej etykietą; naznaczanie, stygmatyzacja’ <ang. *labelling* ‘etykietowanie’> (s. 719);
- labret* ‘drobny przedmiot z muszli, kości lub metalu, w niektórych kulturach noszony jako ozdoba w przekłutej wardze’ <ang., z łac. *labrum* ‘warga’> (s. 720);
- Lammas* ‘pogańskie święto czarownic obchodzone 1 sierpnia, związane z rocznym cyklem słonecznym’ <ang., ze st.-ang. *hlafmaesse* > (*hlaf* ‘bochenek chleba’ + *maesse* ‘msza’) (s. 724);
- limit order* ekon. ‘na giełdzie: rodzaj zlecenia, w którym inwestor deklaruje, że chce kupić papiery wartościowe nie drożej lub sprzedać nie taniej niż za podaną cenę; zlecenie z limitem’ <ang.> (s. 746);
- link* inform. ‘w dokumentach elektronicznych, zwłaszcza na stronach internetowych: fragment tekstu (zwykle zaznaczony innym kolorem i podkreślony) lub rysunek, odsyłający do innej części tego samego dokumentu lub do innego dokumentu; odsyłacz’ <ang. ‘połączenie, powiązanie’> (s. 748);
- login* inform. ‘identyfikator użytkownika podawany podczas rozpoczynania pracy z systemem komputerowym’ <ang.> (s. 754);
- long drink* ‘koktajl z alkoholu zmieszanego z wodą sodową, sokiem owocowym lub tonikiem, podawany w dużej, wysokiej szklance’ <ang.> (s. 756);

- lotion kosmet.* ‘płyn do pielęgnacji ciała lub włosów’ <ang.> (s. 758);
- marker 1* ‘gruby flamaster służący do zakreślania fragmentów tekstu’ <ang.> (s. 788);
marker 2 ‘przedmiot służący do oznaczenia jakiegoś miejsca, np. kolorowa tyczka’ <ang.> (s. 788); *marker 3* med. ‘laboratoryjny wskaźnik bardzo wczesnego stadium choroby, wykrywającego np. obecność określonego białka we krwi bądź w płynach ustrojowych’ <ang.> (s. 789); *marker 4* lotn. ‘radiolatarnia emitująca sygnał skierowany pionowo z ziemi do góry, zwykle instalowana przed progiem startowym wzdłuż jego osi, umożliwiająca stwierdzenie, nad jakim punktem znajduje się samolot, i bezpieczne lądowanie; markier’ <ang.> (s. 789);
- mastering* ‘tworzenie wzorca służącego do masowej produkcji nośników dźwięku, np. płyt lub kaset, obejmujące wszystkie czynności związane z kodowaniem danych, nadawaniem im określonego kształtu (np. barwy, dźwięku) i przygotowaniem matryc do tłoczenia’ <ang.> (s. 793);
- maxim* wojsk. ‘pierwszy karabin maszynowy, skonstruowany w Anglii w 1883 r., mogący strzelić z szybkością do sześciuset strzałów na minutę’ <od nazwiska H.S. Maxim, 1840–1916, amer. konstruktor, wynalazca i przemysłowiec> (s. 797);
- melting pot 1* ‘współistnienie i wymieszanie się różnych ras, grup i mniejszości etnicznych w jakimś kraju, zwłaszcza w USA; tygiel’ <ang. dosł. ‘wrzący kocioł, tygiel’, od tytułu powieści o USA *The Melting Pot* (1908) I. Zangwilla, 1864–1926> (s. 806); *melting pot 2* ‘teoria powstawania nowych społeczeństw w wyniku asymilacji mniejszości etnicznych i zlania się różnych kultur’ <ang. dosł. ‘wrzący kocioł, tygiel’, od tytułu powieści o USA *The Melting Pot* (1908) I. Zangwilla, 1864–1926> (s. 806);
- minimal art* szt. ‘kierunek w sztuce, powstały w latach sześćdziesiątych XX w., odznaczający się tendencją do ograniczania środków plastycznych, operujący formami o prostej geometrycznej budowie, nawiązującymi do estetyki przemysłowej; sztuka minimalna, minimalizm’ <ang.> (s. 829);
- mobbing* ‘stosowanie różnych form przemocy psychicznej, zwłaszcza w miejscu pracy, mające na celu wyizolowanie kogoś ze środowiska, poniżenie lub wymuszenie jakichś zachowań’ <ang. od *mob* ‘tłum, tłuszcza’, od łac. *mobile vulgus*> (s. 835);
- monokini* ‘damski kostium plażowy składający się z samych majtek’ <ang., → mono- + *-kini*, od → bikini, na skutek błędnego potraktowania sylaby *bi* jako członu *bi-* ‘podwójny’> (s. 842);
- mop* ‘szczotka do mycia podłóg składająca się z długiego kija i umocowanych na nim pasków lub sznurków z materiału pochłaniającego wodę’ <ang.> (s. 846);
- non profit* ‘o instytucji: pracujący nie dla zysku’ <ang.> (s. 883);

- noys* 'umowna jednostka hałaśliwości równa dokuczliwości, jaką według przeciętnego obserwatora sprawia hałas o widmie ciągłym zawartym w paśmie 910–1010 herców i natężeniu 40 decybeli' <ang., od *noise* 'hałas'> (s. 886);
- off* 'nurt teatrów niekomercyjnych, awangardowych i eksperymentalnych' film. z *offu* o głosie: dobiegający spoza kadru' <ang. dosł. 'z dała od'> (s. 893);
- orbital* fiz., chem. 'funkcja falowa określająca stan elektronu w atomie lub cząsteczce' <ang.> (s. 907);
- orpington* 'kura lub kaczka należące do angielskiej rasy wyhodowanej w okolicach miasta Orpington pod koniec XIX w.' <od n.m. *Orpington* w Anglii> (s. 913);
- palmtop* 'niewielki, przenośny komputer osobisty, mieszczący się w dłoni, zwykle o ograniczonych funkcjach' <ang., od *palm* 'dłoń' + *top* 'wierzch'> (s. 929);
- paracetamol* farm. 'pochodna aminofenolu, lek przeciwgorączkowy i przeciwbólowy, który w przeciwieństwie do wielu leków tej grupy nie uszkadza śluzówki przewodu pokarmowego ani nerek' <ang.> (s. 937);
- parka II* pot. 'kurtka drelichowa, najczęściej w kolorze zgniózielonym, z kapturem obitym futerkiem, przypominająca kurtki wojskowe' <ang.> (USJP III, s. 50);
- parkin* kulin. 'tradycyjny angielski placek z mąki owsianej, melasy i imbiru, zwykle jadany z serem i jabłkami' <ang.> (s. 943);
- parser* inform. 'program przeznaczony do analizy składniowej tekstu, zgodnej z pewną gramatyką formalną, wchodzący w skład kompilatorów języków programowania i niektórych programów użytkowych' <ang., od *parse* dokonywać rozbioru gramatycznego, od łac. *pars* część> (s. 945);
- pasta II* kulin. 'oryginalny makaron włoski' <ang.> (USJP III, s. 65);
- pastrami* kulin. 'mocno przyprawiona wędzona szynka wołowa' <ang.> (USJP III, s. 67);
- performer* 'artysta uprawiający performance' <ang.> (s. 963);
- pin* elektron. 'wyprowadzenie układu scalonego; nóżka' <ang.> (s. 974);
- pip* 'małe okienko na ekranie telewizora, pokazujące np., co się dzieje na innym kanale; podgląd' <ang. *picture-in-picture* 'obraz w obrazie'> (s. 975);
- pit stop* sport. 'w wyścigach samochodowych, zwłaszcza w wyścigach Formuły 1: kilkusekundowa przerwa na zatankowanie paliwa i zmianę opon' <ang.> (s. 979);
- pogo* muz. 'taniec polegający na rytmicznym podskakiwaniu w miejscu z rękami przy ciele, tańczony na koncertach muzyki rockowej, a zwłaszcza punkowej' <ang., od *pogo stick* 'zabawka do skakania w postaci kija ze sprężyną oraz z uchwytyami na ręce i podpórkami na stopy'> (s. 991);
- polar* 'lekki, miękki i bardzo ciepły materiał z włókna poliestrowego, dobrze wchłaniający pot, używany do szycia odzieży sportowej i turystycznej; także bluza lub kurtka

- uszyta z tego materiału' <ang. *polar (fleece)*, od *polar* 'polarny, podbiegunowy'> (s. 992);
- portal II* inform. 'witryna internetowa o charakterze komercyjnym, udostępniająca indywidualnym użytkownikom różnorodne informacje i usługi, np. konta pocztowe, a instytucjom – możliwość reklamy swoich produktów w różnych formach' <ang.> (s. 1003);
- prion* med. 'czynnik chorobotwórczy zbudowany prawdopodobnie z samego, bardzo odpornego na działanie temperatury białka, przenoszący niektóre choroby ośrodkowego układu nerwowego, m.in. chorobę Creutzfeldta-Jacoba' <skr. ang. *proteinaceous infectious particle* 'białkowy czynnik zakaźny'> (s.1017);
- pyrex** tech. 'gatunek twardego szkła o małym współczynniku rozszerzalności termicznej, dużej odporności na nagłe zmiany temperatury i na działanie czynników chemicznych, stosowany głównie do wyrobu szkła laboratoryjnego oraz szklanych elementów aparatury chemicznej i medycznej' <ang. *pyrex* (nazwa firmowa), od gr. *pyr* 'ogień'> (s. 1046);
- rafting* sport. 'spływanie na pontonie górskimi rzekami' <ang.> (s. 1056);
- rastaman* 'inaczej rastafarianin' <ang.> (s. 1061);
- rattan* 'giętkie łodygi południowoazjatyckiej pnącej palmy rotang, używane do wyrobu mebli' <ang. *rattan*, z mal. *rotan*> (s. 1061);
- rebid* karc. 'w brydżu: druga odzywka gracza otwierającego licytację' <ang.> (s. 1065);
- remastering* 'technika komputerowa pozwalająca na cyfrowe opracowanie dźwięku, oczyszczenie go z zakłóceń, szumów i trzasków' <ang.> (s. 1080);
- rendering* 'tworzenie realistycznych obrazów komputerowych poprzez przekształcanie trójwymiarowych modeli brył' <ang.> (s. 1081);
- reset* inform. 'ponowne, awaryjne uruchomienie systemu operacyjnego komputera bez wyłączenia go z sieci; także klawisz umożliwiający wykonanie tej operacji' <ang.> (s. 1088);
- retard* farm. 'o leku: mający postać tabletki powoli rozpuszczającej się w przewodzie pokarmowym, dzięki czemu substancja czynna powoli i równomiernie przenika do organizmu' <ang. opóźnić> (s. 1090);
- retinol* biochem. 'substancja organiczna niezbędna do prawidłowego funkcjonowania organizmu, występująca w wątrobie zwierzęcej, maśle, żółtku jaj; jej niedobór powoduje m.in. kurzą ślepotę i mętnienie rogówki; witamina A, akseroftol' <ang. od n.-łac *retina* siatkówka oka> (s. 1091);
- roller* 'wrotka, w której kółka umieszczone są w jednym rzędzie jedno za drugim; rolka, łyżworolka' <ang.> (s. 1102);

- sampler* muz. ‘elektroniczny instrument muzyczny, umożliwiający cyfrowy zapis dowolnego dźwięku (sampla), a następnie posługiwanie się nim jak tradycyjnym dźwiękiem muzycznym, a więc zmianę jego głośności, wysokości, łączenie z innymi dźwiękami itp.’ <ang.> (s. 1121);
- sampling* muz. ‘technika tworzenia utworów muzycznych z zapisanych w postaci cyfrowej próbek dźwięków (sampli), przekształconych i połączonych w samplerze’ <ang.> (s. 1121);
- ska* muz. ‘styl w tanecznej muzyce popularnej wywodzący się z Jamajki, charakteryzujący się syczącym brzmieniem instrumentów perkusyjnych, solówkami na saksofonie i rytmicznym akompaniamentem <ang.> (s. 1149);
- skimming* ‘przestępstwo polegające na kopiowaniu pasków magnetycznych i podrabianiu kart płatniczych’ <ang.> (s. 1152);
- soft porno* ‘pornografia zawoalowana, przedstawiająca czynności erotyczne w sposób pośredni; *soft core*’ <ang.> (s. 1160);
- soldy* pot. ‘posezonowa sprzedaż pełnowartościowych towarów po obniżonych cenach; wyprzedaż’ <ang. *sold* ‘sprzedany’> (s. 1161);
- spam* inform. ‘niepożądana informacja, najczęściej reklama, czasami propaganda, wysyłana za pośrednictwem poczty elektronicznej lub grup dyskusyjnych do wielu odbiorców’ <ang.> (s. 1166);
- split* ekon. ‘operacja wymiany akcji spółki, polegająca na zmniejszeniu ich wartości nominalnej i jednocześnie zwiększeniu ich liczby bez zmiany kapitału akcyjnego, przeprowadzana zwykle w celu zwiększenia dostępności i obrotów tej akcji; podział akcji’ <ang.> (s. 1172);
- spot* ‘krótki film reklamowy, pokazywany w telewizji w przerwach między innymi programami; także krótka reklama radiowa’ <ang. *spot (advertising)*> (s. 1172);
- stent* med. ‘dziurkowana rurka, wykonana zwykle ze szlachetnej stali, wszczepiana do naczynia krwionośnego podczas zabiegu angioplastyki i zapobiegająca ponownemu zwężeniu się naczynia’ <od nazwiska *Ch. Stent*, 1807–1885, dentysta ang.> (s. 1178);
- step II* ‘odmiana aerobiku polegająca na rytmicznym wchodzeniu w takt muzyki na niewysoki, poziomy podest leżący na ziemi’ <ang. *step (aerobic)*> (s. 1178);
- stilton* kulin. ‘twardy ser podpuszczkowy porośnięty pleśnią, o niebieskich żyłkach i pomarszczonej skórce, wyrabiany z pełnego mleka krowiego’ <ang. od n.m. *Stilton*, gdzie był pierwotnie sprzedawany> (s. 1180);
- stop limit* ekon. ‘na giełdzie rodzaj zlecenia, które powoduje kupno lub sprzedaż papierów wartościowych, jeżeli ich cena przekroczyła poziom ustalony przez inwestora’ <ang.> (s. 1181);

- stop loss* ekon. 'na giełdzie rodzaj zlecenia, które powoduje kupno lub sprzedaż papierów wartościowych, jeżeli ich cena osiągnęła poziom ustalony przez inwestora' <ang.> (s. 1181);
- superhit* pot. 'coś niezwykle popularnego, modnego, często na całym świecie, np. piosenka, film, rodzaj ubrania' <ang.> (USJP III, s. 1452);
- Taliban* zwyczaj. 'obszar Afganistanu pozostający pod władzą talibów; także talibowie sprawujący władzę na tym obszarze' <ang., z języka dari *taliban* lm od *talib*> (s. 1231);
- target* ekon. 'docelowa z punktu widzenia producenta grupa odbiorców' <ang., *target (group)*> (s. 1235);
- techno 1* 'współczesna muzyka rozrywkowa o bardzo silnym, jednostajnym rytmie, tworzona na syntezatorach i innych instrumentach elektronicznych, mająca oddawać brzmienie współczesnej cywilizacji technicznej' <ang.> (s. 1238); *techno 2* 'subkultura fanów tej muzyki, których połyskliwe i jaskrawe stroje ze sztucznych włókien mają oddawać charakter cywilizacji technicznej' <ang.> (s. 1238);
- telebanking* 'usługa bankowa umożliwiająca klientowi dokonywanie pewnych operacji na swoim koncie lub sprawdzanie jego stanu przez telefon' <ang., skr. od *telephone banking* 'bankowość telefoniczna'> (s. 1241);
- telemarketer* 'osoba zajmująca się telemarketingiem' <ang.> (s. 1242);
- transponder* telekom. 'urządzenie elektroniczne do retransmisji sygnałów telekomunikacyjnych, uprzednio przetwarzające i wzmacnianjące je, stosowane w układach radionawigacyjnych i łączności satelitarnej' <ang.> (s. 1274);
- trekking* 'piesza wyprawa turystyczna w egzotyczny, trudny i niedostępny region' <ang. *trekking*, z hol. *trekken* 'ciągnąć, posuwać się', *trek* 'wędrowka, podróż' (zwłaszcza tzw. Wielki Trek – przymusowa wędrowka Burów w głąb interioru Afryki Płd. pod wpływem ekspansji państwa Zulusów i naporu osadników brytyjskich)> (s. 1278);
- tribologia* techn. 'nauka zajmująca się zjawiskami zachodzącymi między powierzchniami trącymi elementów maszyn i urządzeń oraz sposobami zapobiegania ich zużyciu się wskutek tarcia' <ang. *tribologia* (1966), → trybo-, tribo-, → logia> (s. 1285);
- tubing* techn. 'pierścieniowy żeliwny, żelbetonowy lub stalowy element, tworzący w połączeniu z innymi obudowę tunelu lub szybu' <ang.> (s. 1289);
- unisex* 'styl ubierania się, czesania, norma zachowań seksualnych itp. jednakowe dla kobiet i mężczyzn' <ang. *unisex*> (s. 1302);
- var** elektr. 'jednostka mocy elektrycznej biernej równa jednemu watowi' <ang. *var*, skr. *volt-amper-reactive*> (s. 1316);

- video-art* szt. 'rodzaj sztuki wykorzystującej obraz nagrany na taśmie magnetycznej lub przekazywany bezpośrednio z kamery, zwykle przetworzony, połączony z innymi dziełami plastycznymi i muzycznymi; sztuka wideo' <ang. *video-art*> (s. 1327);
- worcester* kulin. 'pikantny sos, wyrabiany z octu, sosu sojowego, anchois, czosnku i różnych przypraw korzennych' <ang. od n.m. *Worcester*, w zachodniej Anglii> (s. 1336);
- zapping 1* 'nawyk bezustannego zmieniania kanałów telewizyjnych za pomocą pilota w poszukiwaniu interesujących programów; także zmiana kanału telewizyjnego na inny w momencie rozpoczęcia nadawania reklam' <ang.> (s. 1341); *zapping 2* 'za-trzymanie nagrywania filmu w magnetowidzie za pomocą pilota w trakcie emisji bloku reklamowego' <ang.> (s. 1341).

Załącznik 3

ZAPOŻYCZENIA FONETYCZNO-GRAFICZNE (54 jedn.)

- akcydentalizm* filoz. ‘teoria uznająca bieg zdarzeń lub myśli za nieprzewidywalny’ <ang. *accidentalism*> (s. 27);
- aksjarchizm* filoz. ‘pogląd filozoficzny zakładający, że wartości regulują lub wyjaśniają naturalny porządek rzeczy i w moralności upatrujący przyczyny przebiegu wszelkich zdarzeń oraz tego, jaki jest świat’ <ang. *axiarchism*> (s. 30);
- aplikator* ‘urządzenie do aplikowania czegoś, np. leku lub kosmetyku, zwykle wmontowane w opakowanie’ <ang. *applicator*, fr. *applicateur*, niem. *Applikator*> (s. 85);
- audyt* ‘kontrola przedsiębiorstwa pod względem finansowym i organizacyjnym, wycena jego majątku oraz analiza perspektyw jego rozwoju, przeprowadzana przez ekspertów na podstawie określonych wzorców, przepisów i zaleceń; auditing’ <ang. *audit*> (s. 115);
- autofokus* ‘urządzenie do automatycznego nastawiania ostrości w aparatach fotograficznych i kamerach’ <ang. *autofocus*> (s. 119);
- biofeedback* ‘biologiczne sprzężenie zwrotne, metoda praktykowana m.in. w leczeniu arytmii lub astmy polegająca na stosowaniu aparatury umożliwiająca pacjentowi obserwację własnego organizmu np. lub rytmu serca, dzięki czemu uczy się on je kontrolować’ <ang.> (s. 158);
- business class* ‘część samolotu pasażerskiego z miejscami o podwyższonym standardzie i lepszą obsługą; klasa biznes’ <ang. *business class*> (s. 185);
- canyoning* ‘wyczynowe pokonywanie głębokich kanionów, wodospadów i rwących strumieni za pomocą lin alpinistycznych, bez użycia pontonów czy kajaków’ <ang. *canyoning*> (s. 194);
- dekonstrukcjonizm* filoz., lit. ‘metodologia analizy tekstu właściwa postmodernizmowi, inspirowana filozofią J. Derridy, polegająca na dekonstrukcji tekstu; dekonstruktywizm’ <ang. *deconstructionism*> (s. 252);
- detoks* pot. ‘inaczej → detoksykacja’ <ang. *detox*, skr. od *detoxication* → detoksykacja> (s. 268);
- developer* ‘osoba lub firma, która inwestuje w budowę domów na sprzedaż’ <ang. *developer*> (s. 269);
- dipsomaniak** med. ‘inaczej → dipsoman’ <ang. *dipsomaniac*, od gr. *dípsa* ‘pragnienie’ + ang. *maniac* ‘szaleniec, maniak’> (s. 280);
- e-biznes* ‘prowadzenie działalności gospodarczej przez Internet’ <ang. *e-business*> (s. 311);

- emotikon* inform. ‘umowny znak stosowany w poczcie i innych formach komunikacji elektronicznej, będący zapisem uczuć wyrażanych w mowie intonacją lub mimiką, zbudowany przeważnie ze znaków interpunkcyjnych, np. :-) oznacza uśmiechniętą twarz, :(smutną twarz, ;-) przymrużenie oka; smiley’ <ang. *emoticon*, od *emotion*, ‘uczucie’ + *icon* ‘znak’> (s. 342);
- equalizer* radiotechn. ‘samodzielne urządzenie podłączane do źródła dźwięku lub część urządzenia, np. wzmacniacza, pozwalające dostosować wzmocnienie tonów różnej częstotliwości do wymagań słuchacza; korektor barwy dźwięku’ <ang.> (s. 353);
- fishburger* ‘ciepła kanapka z okrągłej bułki i umieszczonego wewnątrz fileta z ryby oraz warzyw i sosu’ <ang.> (s. 395);
- fitness klub* ‘klub, w którym na specjalnych przyrządach uprawia się fitness’ <ang. *fitness club*> (s. 396);
- fokomelia* med. ‘wrodzona wada organizmu polegająca na braku ramion i przedramion lub ud i podudzi, wskutek czego dłonie lub stopy połączone są bezpośrednio z tułowiem’ <ang. *phocomelia*, fr. *phocomélie*, od gr. *phokē* ‘foka’ + *mélos* ‘kończyna’> (s. 404);
- goretexs włók.* ‘wodoodporna tkanina przepuszczająca powietrze i parę wodną, używana do szycia nieprzemakalnych kurtek i spodni sportowych; także ubranie z tej tkaniny’ <*Gore-Tex* amer. nazwa firmowa, od nazwiska *W. L. Gore*, wynalazca tej tkaniny> (s. 458);
- heliks* genet. ‘każdy z dwóch łańcuchów kwasów nukleinowych tworzących cząsteczkę DNA lub RNA, przypominających kształtem przeciwbieżne, śrubowato zwinięte wstęgi’ <ang. *helix*, z gr. *hélíks* ‘zwój, splot, linia śrubowa’> (s. 484);
- hydrospeed* sport. ‘rodzaj sportu ekstremalnego, spływanie górkami rzekami na niewielkiej, plastikowej desce’ <ang.> (s. 522);
- immobilizer* ‘urządzenie elektroniczne rozłączające niektóre elementy układu elektrycznego samochodu (np. rozrusznik) i uniemożliwiające uruchomienie go przez niepowołane osoby’ <ang. *immobiliser*> (s. 532);
- jakuzzi 1* ‘wanna lub mały basen z zainstalowanymi w wielu punktach dyszami, z których wypływa pod ciśnieniem woda masująca ciało’ <amer. *jacuzzi*, nazwa handlowa, od nazwiska *C. Jacuzzi*, 1903–1986, wynalazca amer. pochodzenia wł.> (s. 570);
- jakuzzi 2* ‘relaksując kąpiel w takiej wannie’ <amer. *jacuzzi*, nazwa handlowa, od nazwiska *C. Jacuzzi*, 1903–1986, wynalazca amer. pochodzenia wł.> (s. 570);
- kannabinol* ‘substancja uzależniająca, zawarta w przetworach konopi indyjskich, np. w haszyszu i marihuanie’ <ang. *cannabinol* od łac. *cannabid* ‘konopie’> (s. 592);
- katering* ‘usługa polegająca na przygotowywaniu i dostarczaniu na zamówienie gotowych potraw lub na organizacji przyjęć w miejscach wskazanych przez klienta’ <ang. *catering*> (s. 191);

- maksvel* fiz. ‘dawna jednostka strumienia magnetycznego (symbol: Mx)’ <od nazwiska J.C. Maxwell, 1831–1879, fizyk ang.> (s. 776);
- maxi-singiel* ‘mała płyta winylowa zawierająca po dwa nagrania po każdej stronie albo płyta kompaktowa zawierająca kilka nagrań’ <ang. *maxi-single*> (s. 776);
- maxi-singel* ‘mała płyta winylowa zawierająca po dwa nagrania po każdej stronie albo płyta kompaktowa zawierająca kilka nagrań’ <ang. *maxi-single*> (s. 776);
- melioryzm* filoz. ‘stanowisko podważające przeświadczenie o bezwzględności wartości etycznych, głoszące, że aktualna moralność jest tylko stopniem dla przyszłej lepszej obyczajowości’ <ang. *meliorism*, fr. *meliorisme*, od łac. *melior* lepszy> (s. 805);
- mikroport* ‘mikrofon bezprzewodowy, z którego sygnał dźwiękowy przekazywany jest drogą radiową’ <ang. *microport*> (s. 824);
- muzak* ‘muzyka nadawana nieprzerwanie przez głośniki w miejscach publicznych, np. w domach towarowych, restauracjach lub na dworcach kolejowych i lotniczych, traktowana jako obojętne tło dźwiękowe’ <ang., skr. z *mus(ical) ac(companiment)* ‘akompaniament muzyczny’> (s. 857);
- organizier 1* ‘kalendarz z notatnikiem, w oprawie, z wymiennymi wkładami’ <ang. *organiser*> (s. 910); *organizier 2* ‘elektroniczny notes, czasem wyposażony w inne dodatki, np. radio, kalkulator lub portfel’ <ang. *organiser*> (s. 910);
- psychodelik* ‘lek lub narkotyk wywołujący stany euforii i halucynacje’ <ang. *psychedelic*> (s. 1037);
- psychotriller* ‘odmiana thrillera, którego tematem jest dramatyczny konflikt wynikający z choroby lub dewiacji psychicznej głównego bohatera; thriller psychologiczny’ <ang.> (s. 1040);
- remiks* ‘nowa wersja jakiegoś utworu muzycznego, powstała w wyniku elektronicznej przeróbki’ <ang. *remix*> (s. 1080);
- rockmen* ‘wykonawca lub twórca muzyki rockowej; rocker, rockowiec’ <ang. *rockman*> (s. 1101);
- sekwencer* muz. ‘urządzenie elektroniczne lub program komputerowy zapamiętujące sekwencję dźwięków i umożliwiające wielokrotne odtworzenie jej w oryginalnym lub zmodyfikowanym kształcie’ <ang. *sequencer*> (s. 1135);
- sekwenser* muz. ‘urządzenie elektroniczne lub program komputerowy zapamiętujące sekwencję dźwięków i umożliwiające wielokrotne odtworzenie jej w oryginalnym lub zmodyfikowanym kształcie’ <ang. *sequencer*> (s. 1135);
- sikhizm* ‘religia monoteistyczna pochodząca z Indii, uznająca istnienie ponadczasowego, wszechobecnego Boga, wobec którego wszyscy są równi, zapoczątkowana przez Guru Nanaka (1469–1539)’ <ang. *Sikhism*, → *sikh*> (s. 1146);
- small biznes* ‘niewielkie przedsiębiorstwa prywatne, np. małe sklepy, firmy produkcyjne lub zakłady rzemieślnicze’ <ang. *small business*> (s. 1156);

- spraj** ‘płyn, np. farba lub dezodorant, przeznaczony do rozpylania, znajdujący się pod ciśnieniem w specjalnym pojemniku; także pojemnik z takim płynem’ <ang. *spray*> (s. 1173);
- squat* ‘opuszczony dom, nielegalnie zagospodarowany i zamieszkały przez nieformalną grupę’ <ang. *squat*> (s. 1173);
- superwizor* śród. ‘psychoterapeuta z dużym doświadczeniem, szkolący innych psycho-
terapeutów oraz nadzorujący ich pracę’ <ang. *supervisor*> (s. 1193);
- surwiwal* psychol. ‘szkoła przetrwania’ <ang. *survival*> (USJP III, s. 1457);
- symulakrum* ‘obraz, zwłaszcza stworzony przez kino lub telewizję, który nie odnosi się do żadnej rzeczywistości, lecz jest symulacją, pozorującą rzeczywistość albo tworzącą własną rzeczywistość, która jest nieodróżnialna od rzeczywistości pozaobrazowej’ <ang. *simulacrum*, obraz, przedstawienie czegoś, w nowym zn. (J. Baudrillard)> (s. 1202);
- technicolor** film. ‘system produkcji filmu barwnego, polegający na zsynchronizowaniu na jednym podłożu obrazów monochromatycznych, wykonanych na oddzielnych błonach, każdej innego koloru’ <ang. *technicolor*> (s. 1238);
- teletekst* telekom. ‘system przesyłania w sygnale telewizyjnym dodatkowych informacji w postaci cyfrowo zakodowanych znaków graficznych i alfanumerycznych, odtwarzanych na ekranie telewizora wyposażonego w odpowiedni dekodery; także tekst przesyłany w tym systemie, widoczny na ekranie telewizora’ <ang. *teletext*> (s. 1244);
- thatcherizm* polit. ‘liberalna polityka ekonomiczna ograniczająca zakres ingerencji państwa w gospodarkę, połączona z rygorystyczną kontrolą wydatków publicznych i redukcją wydatków socjalnych’ <ang. *thatcherism*, od nazwiska *M. Thatcher*, premier Wielkiej Brytanii w latach 1979–1990> (s. 1258);
- trash* muz. ‘styl w muzyce heavymetalowej z widocznymi wpływami muzyki punk, odznaczający się niezwykle agresywnym, dynamicznym i surowym brzmieniem; trash metal’ <ang. *thrash*, skr. od *thrash metal*> (s. 1276);
- trash metal* muz. ‘inaczej → trash’ <ang. *thrash metal*, od *thrash* ‘uderzanie, walenie’ + (*heavy*) *metal*> (s. 1276);
- tricolor 1* ‘trójkolorowy, trójbarwny’ <ang.-amer.> (s. 1280); *tricolor 2* śród. ‘zwierzę o trójkolorowym umaszczeniu’ <ang.-amer.> (s. 1280);
- uniseks* ‘styl ubierania się, czesania, norma zachowań seksualnych itp. jednakowe dla kobiet i mężczyzn’ <ang. *unisex*> (s. 1302);
- weganizm* ‘sposób odżywiania się polegający na wyłączeniu z diety mięsa, ryb i wszystkich produktów pochodzenia zwierzęcego’ <ang. *Veganism*> (s. 1319);

wiroid biol. 'patogen mniejszy od wirusa, zawierający jedynie zamkniętą nić RNA i pozbawiony osłonki białkowej, rozmnażający się tylko wewnątrz żywych komórek, będący przyczyną różnych chorób roślin wyższych' <ang. *viroid*> (s. 1330).

PHONETIC AND GRAPHIC BORROWINGS FROM ENGLISH IN THE POLISH LANGUAGE AT THE TURN OF THE 21st CENTURY

Summary

The aim of this article is to analyse phonetic and graphic mechanisms of the English borrowings adaptation to the Polish language at the turn of the 21st century. The lexemes taken into consideration are collected from *Wielki słownik wyrazów obcych* (ed. 2003) and *Uniwersalny słownik języka polskiego* (ed. 2003). However, the author has chosen only those lexemes that are not found in *Słownik wyrazów obcych* (ed. 1995) and *Słownik języka polskiego* (ed. 1993). Additionally, the material has been verified with *Trzaski, Everta, Michalskiego encyklopedyczny słownik wyrazów obcych* (ed. 1939). In this way the linguistic base constitutes of 299 words. Moreover, the newest phonetic and graphic adaptations of the lexemes borrowed before the year 1995 has been gathered, so the final number of the lexemes is 324.

For the sake of clarity, first vowels and then consonants are analysed as far as the phonetic adaptation is concerned. Next, the graphic and phonetic-graphic mechanisms are described in detail. The final stage is the analysis of the semantic fields in which the newest English borrowings appear the most frequently.